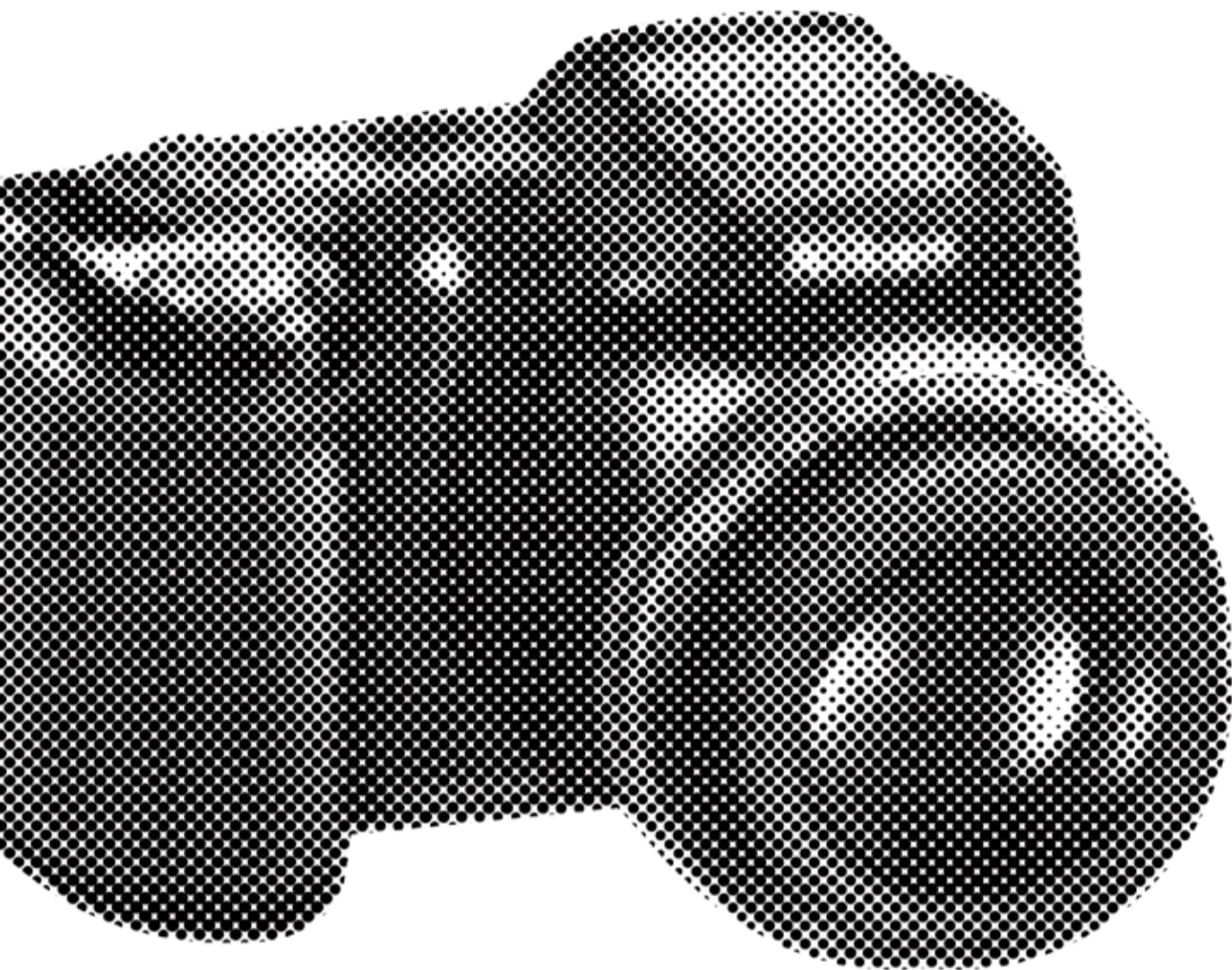

klin

- 4 Intervju z Matejem Družnikom
Fotografija kot dopolnilo tekstu, ne polnilo strani
- 8 Fotografija danes
Instagram – modna muha ali kaj več?
- 12 Vrhunski šport in študij
Po diplomo v tujino
- 16 Razgledi
To je Balkan, dežela iz sanj
- 20 Protesti v Hong Kongu
Boj za uvedbo splošne volilne pravice bijejo študenti
- 22 Na velikem platnu
Filmski odmevneži letošnjega leta
- 26 Intervju z Arjenom Kamphuisom
Hekerji vas potrebujejo ravno toliko, kot vi potrebujete njih
- 30 Kolumna
Perverzno obdarovanje

Časopis študentov novinarstva Klin
December 2014

Odgovorna urednica:

Katarina Bulatović

Urednica fotografije:

Sanja Gornjec

Novinarji:

Martina Murko Gajšek, Nina Korošec
Sanja Gornjec, Zala Grudnik,
Lucija Vulc, Jaka Kozmelj,
Nejc Grilc, Anamarija Lukovac,
Špela Bizjak, Martina Leljak,
Zala Fendre, Nika Senica,
Tadeja Kreč, Uršula Vratuša Globočnik,
Anže Lebinger, Gal Jerman,
Romana Biljak Gerjevič, Valentina Novak,
Klavdija Rupar, Matej Luzar,
Tina Šoln

Lektorica:

Tea Letonja

Prelom in naslovnica:

Gašper Uršič

Ilustracije:

Nuša Jurjevič

Naslov uredništva:

Fakulteta za družbene vede – Klin,
Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana

Elektronska pošta:

fdv.klin@gmail.com

Izdaja:

Društvo študentov novinarstva
FEJS Slovenija

Tisk:

Camera d.o.o.

Naklada:

450 izvodov

Uvodnik

Ponorelo do blišča

Besedilo: Katarina Bulatović

Na eni izmed železniških postaj pred Ljubljano je nekega petkovega popoldneva na svoj prevoz čakalo nekaj več kot deset ljudi. Nad gozdnato pokrajino pred njimi se je dvigovala megla, iz dimnikov hiš ob mokri potki so puhali oblaki. Tisti brez rokavic so roke tiščali v žep in se z ostalimi s svojo toplo sapo skrili v zavetje plašča. Tik ob tirih so stegovali vratove k zvokom lokomotive, prisluhnili glasu iz zvočnika ter s svojih ur negotovo pogledovali k veliki ponoreli uri na postaji. Največji kazalec je drvel v krogu in ni upočasnjal, neusmiljeno sta mu sledila še druga. Morda je ta pokvarjena ura povedala več o času kot dosledne sledi kazalcev kakšne druge.

Barvne palete jesenskih dreves se vsako leto brez opozorila spremenijo v veje brez obleke. Na police trgovin postavijo škatle z okraski, v ličnih vrstah stojijo medenjaki v celofanu, rdečkasti lesk kipi iz košar. »Gotovina ali kartica?« nas iz begajočih misli zdrami prodajalka v kakšnem izmed bleščečih, a zadušljivih nakupovalnih središč. In potem hitimo, v decembrskih dneh morda še bolj kot običajno. V mislih, besedah in dejanjih. Zaradi preskokov v glavi se včasih ne spomnimo več, kje smo bili včeraj. »Mogoče dišeče kopalne sveče?« so trgovci ponavadi še vztrajni in pomignejo k dodatnim izdelkom v steklenih posodah tik ob čitalcu črtnih kod. Zdi se, da skupaj s kupci ne najdejo časa, da bi dobro zajeli sapo.

Zato si želim, da bi se v novem letu vsi skupaj malo ustavili. Razmislili, kje smo ga polomili, kaj smo naredili dobro in kje bi lahko bili boljši. Pokazali nekaj hvaležnosti ob tem, kar že imamo, presodili, kdo nas osrečuje, kaj je najpomembneje in nato predvsem temu odločno sledili.

In ravno pred medijskim svetom je velika odgovornost. Časopisi sopejo za vlakom tehnoloških sprememb in ga poskušajo naknadno ujeti. Tehtajo, ali je tiskana beseda še kaj vredna, in v vojni po ogledih z ostalimi mediji delajo napake. Znižujejo že tako omajan ugled novinarskega poklica in včasih pozabijo, da bi morali ustvarjati za ljudi. V gospodarski krizi iščejo svoj alibi in zagnane ter sposobne mlade z vizijo postavijo na stranski tir. S tem si kopljejo jamo, pa si je res ne bi smeli.

Ponekod prezrejo tudi novinarsko fotografijo, ki smo ji v tokratnem Klinu namenili prve strani. Dobra bi morala dobiti zasluženost mesto in ne bi smela zgolj polniti praznega prostora ob besedilu. Fotografija je zgodba in pozornemu bralcu bo povedala veliko. Kot dobro novinarsko besedilo tudi ta ni samo-umevna. Je rezultat talenta, dela in premisleka.

Poleg priložnosti za vse si želim nekaj več upanja. In ne samo to, tudi več človeške pripravljenosti, da bo to imelo realno osnovo. Nepremišljeno je zgolj čakati, da se bo življenje zgodilo samo. Vsakič, ko sežemo po izzivih, odvijamo nekaj tistega življenjskega sukanca, ki nam je bil dan z rojstvom. Morda bi morali poskrbeti, da ga bo čim manj, ko nas več ne bo.

Med ponorelim bliščem prelistajte še naše strani, ki so jih ustvarili bodoči poklicni opazovalci sveta. Pogovarjali so se, bili na tujem, opazovali in presojali. Zagotovo, nekatere natisnjene besede in podobe so še posebej vredne, da za trenutek dvignete pogled ter preslišite tiktakanje svojih neusmiljenih ur.

Dopolnilo tekstu, ne polnilo strani

Besedilo: Martina Murko Gajšek

Foto: Leon Vidic, Delo

»V fotografiji je prvenstveno, da si človek, ker delaš z ljudmi. Če si namrgoden, namrščen depresiven, ti je v reportažni fotografiji dosti težje, kot pa če si prijazen ali kaj preslišiš, greš mimo z nasmehom,« pravi Matej Družnik, urednik fotografije pri časniku Delo. Na oddelku za fotografijo oblikovne šole je pristal, ker se mu ni uspelo vpisati na grafično oblikovanje. Na Delo je prišel, ker je pred 23 leti izvedel, da iščejo fotografa in so bile takratnemu uredniku vseč njegove fotografije. In je ostal. Ko pripoveduje o fotografiji in fotografiranju, se zdi, da lahko vsak trenutek in v vsakem trenutku najde motiv za fotografijo. Za fotografijo, ki bo stala sama zase in govorila svojo zgodbo.

Katero zvrst fotografije imate najraje?

Različne zvrsti so že znotraj same reportažne fotografije, torej te, ki se jo prakticira v medijih. Potem so še študijska, krajinska, makro fotografija ... Reportažna je specialna panoga. Ves čas si bolj ali manj na »stand by«, šibaš naokoli, nikoli ne veš, kaj bo jutri, kaj boš delal, kaj se bo zgodilo. Znotraj reportažne pa imam najraje športno fotografijo.

Zakaj?

Ker sem rad na teh dogodkih. Čeprav je na velikih športnih dogodkih morda videti, da je veliko fotografov, imaš vseeno popolno svobodo. Neka pravila so že, ampak načeloma te organizator ne omejuje. Lahko si na več pozicijah, najdeš svoj kot, svojo sliko. Tu sem se našel in zelo uživam pri tem fotografiranju. Pa saj pri politiki in drugih velikih dogodkih tudi.

Katera zvrst je najbolj »nehvaležna«?

Dober fotograf mora v vsaki stvari najti izziv. V enih je to težko. Na tiskovni konferenci v Gospodarski zbornici Slovenije v tistih temnih dvoranah in s tistimi mrkimi obrazi je težko najti izziv. Večinoma je vse zelo statično, veš, kaj pričakovati. Pa kakšne tiskovne konference v podjetjih. Če te peljejo na ogled proizvodnje, je že super – so stroji, delavci. Če imaš rad ta poklic, moraš vsak dogodek fotografirati s tistega kota, s katerega ljudje niso vajeni tega videti, ali najti nekaj, česar nekdo drug ne bi. Pri nas fotografih je fino, da med seboj malo tekmujejo, čeprav smo vsi zelo dobri prijatelji. Si vesel, če narediš boljšo fotografijo kot drugi in tudi prijatelji so veseli uspeha drugega. Paziti pa moraš, da ni tako kot slike na televiziji. Ker smo le dan za njo.

K čemu stremite, ko fotografirate? Kaj želite s fotografijo doseči?

Da je zanimiva, da je nekaj novega. Na ustaljenih dogodkih, na primer v Državnem zboru, hočeš ved-

no narediti nekaj posebnega. To pa dosežeš samo tako, da slučajno nekaj vidiš in to posnameš. Zato je pomembno, da sam iz nič narediš nekaj. Z ostrino, s kompozicijo, da najdeš zanimive obraze.

Koliko prostora za ustvarjalnost in domiselnost fotografije sploh dopušča dnevni tisk?

Dopušča vso ustvarjalnost. Ne moreš pa, če je na primer govora o proračunu v zdravstvu, fotografirati prometnega ministra. Ali na športnem tekmovanju – če imaš krasno fotografijo nekoga, ki je bil dvanajsti, je čisto vseeno, ker ti ne bo nič koristila. Če je fotografija velika, si lahko privoščiš malo praznine, da človek dobi vtis o prostoru. Če je majhna, moraš čim več strniti na majhno stvar, da se da razbrati bistvo. Vedno pa moraš biti v okvirih tistega, kar je v nekem trenutku zanimivo. Znotraj tega pa ti dopušča vso svobodo.

Kako bi opredelili vlogo fotografije v novičarskih medijih?

Govorim lahko samo za naš časopis. Tu fotografija ni polnilo, že zaradi velikosti in postavitve ima zadnje čase fotografija ogromno težo. Sem vizualen človek. Ne preberem vsak dan celega časopisa in me razvedri, če je notri še slikovno gradivo. Da niso samo teksti in reklame.

Torej bi morala fotografija stati sama zase? Verjetno naj ne bi vedno prikazovala tistega, kar je že novinar napisal.

Ja, kot dopolnilo tekstu. Velja tista stara, izrabljena fraza, da fotografija pove več kot tisoč besed. Če ti to uspe, si zmagal. Ko je vključen še dober pisec, pa sploh.

Obstajajo vzorci, po katerih fotografi posamezne časopisne hiše fotografirajo?

Ne, tu se pušča svoboda. Bolj se dogovarjamo o velikostih, ali naj bo fotografija pokončna, ležeča. Glavni cilj je seveda, da je fotografija dobra.

Se vam zdi delo fotografa v dnevnem tisku rutinizirano?

Ne. Če ima kdo blazno rad kakšno stvar, na primer rad fotografira hrano, to dela. Zakaj bi jo dal slikati komu, ki je ne slika rad? Tudi hrana na primer hkrati ponuja različna ozadja, osvetlitve, krožnike. Pri prilogah je tega veliko. Sicer je pa vsak dan nekaj novega. Politika, šport, nesreče, naravne katastrofe. To vse so za fotografa veliki izzivi.

Kako je, ko fotograf prispe na prizadeto območje, k ljudem, ki jih je zadela naravna nesreča?

Ne predstavljam si, kam bi se obrnil, če bi zdaj prišel s fakultete z diplomom.

Zelo dobro je, da z njimi vzpostaviš odnos, lahko tudi kaj pomagaš. Sodelovati moraš s policijo in gasilci, da nisi v napoto. Najbolje je, da si čim bolj neopazen in paziš, da ne fotografiraš česa neprimernega. Če prideš v manjšo sredino, moraš povedati, kdo si, kaj delaš in za koga. Več ali manj pa vsak človek ve, da je to tvoja služba, da s tem tudi opozarjaš in ozaveščaš ljudi o tem, kaj se dogaja, in da bodo mogoče na podlagi tega zbirali humanitarno pomoč, da bo morda vlada naredila več.

Kakšen je položaj fotografov v slovenskem medijskem prostoru?

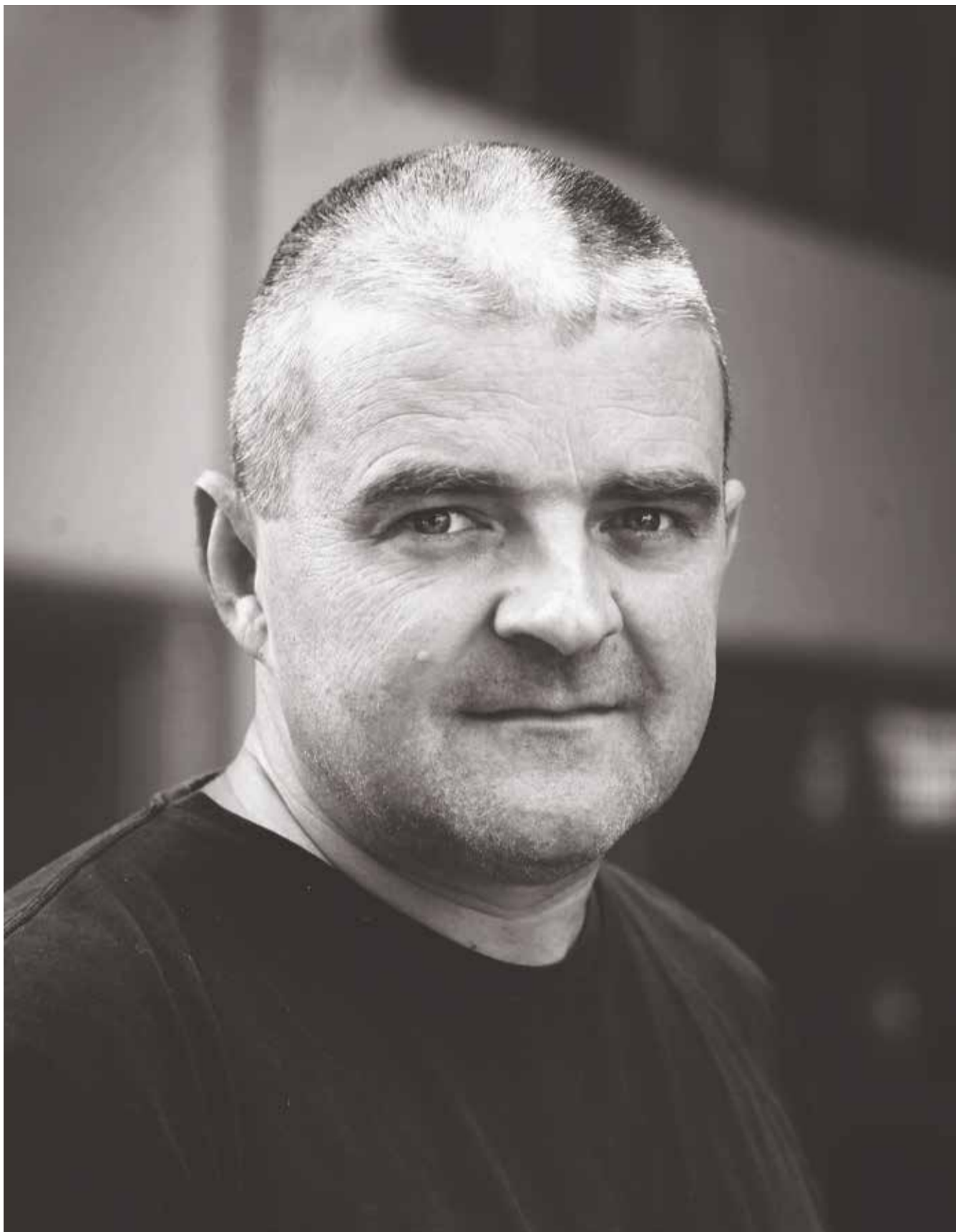
Zmeraj slabši, predvsem če govorimo o tem, koliko ima mlad fotograf možnosti. Težko je. Fotografov je v Sloveniji ogromno. Kapacitete časopisov so zapolnjene, bolj se bodo krčile kot širile, glede na to, da naklada vseh časnikov pada iz leta v leto. Ne vem, ali je to samo zaradi krize. Zagotovo tudi, ker če bi imeli ljudje dovolj denarja, bi jih zagotovo več imelo časopis.

Je torej rešitev za fotografe, da gredo s tokom in se poskusijo uveljaviti kje drugje kot v tisku? Kaj tu spremeniti?

Že jaz sem imel veliko srečo, da sem prišel na Delo, pa je bilo to leta 1991. Nekje sem izvedel, da gre nekdo stran. Poznal sem nekoga, ki je spet poznal nekoga. Prišel sem pokazat fotografije in tu ostal. Že takrat ni bilo lahko. Od mladih se zahteva, da se morajo sami zelo dobro znajti, da bodo lahko živeli od tega poklica. Nočem biti črnogled, ker nikoli nisem bil, ampak ne predstavljam si, kam bi se obrnil, če bi zdaj prišel s fakultete z diplomom. Je pa res, da nisem najmlajši.

V medijskem svetu so se že pojavljale polemike o tem, da lahko novinarji nadomestijo fotografe. Kako gledate na to?

Tri četrtine novinarjev tega ne zmore. Bodisi jim do tega ni bodisi imajo občutek, da jim bodo ob dobri fotografiji nalagali vedno več dela, zato se ne potrudijo. Je pa za nas bolje, da nič ne slikajo sami. Vsak naj dela tisto, za kar je. Ne nosimo vse te težke opreme s seboj kar tako. Vsaka situacija zahteva določen objektiv, določeno znanje. Tak format časopisa, kot je naš, s tako velikimi fotografijami, potrebuje fotografe. Seveda je nekaj novinarjev, ki tu in tam

Namen resnega dnevnega medija ni nikoli žaljenje s fotografijo. Ko dalj časa fotografiraš, nisi rad podpisan pod izdelek, ki ravno to počne.

naredijo dobro fotografijo, ampak dober fotograf mora biti vsak trenutek v vrhunski formi. Če pa časopis objavlja manjše fotografije in jih je v časopisu na primer samo pet, je drago imeti fotografa.

Kako poteka postopek izbire fotografije k nekemu prispevku?

Ko fotograf pride z dogodka, urednik približno ve, kakšne naj bi te slike bile, kako naj bi stale. Včasih fotografije pošilja tudi s terena. Velikokrat je ena toliko boljša od ostalih, da pošljemo v tisk eno večjo namesto dveh majhnih. Slika se izbere v sozvočju avtorja, uredniškega kolegija in mene. Če gre za prvo stran, se pokliče tudi urednico centralne redakcije. Hitro se vidi dobra slika, redko sta dve tako konkurenčni, da bi se bilo res težko odločiti.

Lahko novičarsko fotografijo primerjate z revijalnim tiskom, na primer National Geographicom, kjer so fotografije izrednega pomena? Bi bil podoben način razmišljanja, stopnja pozornosti, namenjene fotografiji, potreben tudi v časnikih?

Na reportažnih straneh dnevnega časopisja naj bi bile stvari, ki so fotografsko malo bolj poglobljene. So pa tudi stvari, ki se razvijajo dalj časa, na primer teden dni z reševalci. V dnevnem tisku nimaš toliko prostora, ker čas tega ne dopušča. V prostem

času fotografi delamo kakšne zgodbe in se lahko dogovorimo z uredništvom, da bodo objavljene v časopisu, ko bodo dokončane. Ampak velikokrat je za take stvari premalo časa. Če je nekaj res dobro narejeno, je največ ena stran fotografij. V takšnih revijah, kot je National Geographic, pa na fotografije čakajo mesece in je reportaža ena od treh, štirih v celi reviji. So njen velik del. Pri nas je vložiti en mesec dela za tri, štiri dobre slike, veliko. Razen v primeru, ko ima fotograf osebni interes in to počne v prostem času.

Kako gledate na to, da nekateri mediji kot fotografsko opremo ob prispevku uporabijo fotografije s socialnih omrežij?

Včasih je to nujno. Ko je uredniško stališče, da moramo bralcu pokazati, kako je nekdo videti, torej potrebujemo njegovo fotografijo, pregledamo vse arhive. Če je ne najdemo, jo moramo nekje stakniti. To se zgodi zelo redko, mogoče enkrat na pol leta.

Opažate, da medijem ljudje zaradi raznih možnosti obdelave fotografij manj zaupajo, kot so jim še pred nekaj leti?

Nekaterim je vseeno, kaj je na sliki, samo da je lepa. Tisti, ki se spozna na fotografijo, pa že lahko slutiti, ali je nekaj narejeno. Včasih tudi mi, ki se s tem

ukvarjamo, mislimo, da je zmontirano, pa v resnici ni. Včasih so kakšne igre svetlobe, kompozicije. World Press Photo, ki vsako leto izbira najboljšo novinarsko fotografijo, je lani diskvalificiral dobitnika glavne nagrade, ker je bilo obdelave preveč. V photoshopu lahko malo osvetliš, potemniš, izostriš. Te najosnovnejše funkcije se sme narediti. Res čisto malo. Ne smeš pa brisati stvari in jih dodajati.

Se tudi pri vas poslužujete tega?

Ja. Pri digitalni fotografiji je to treba narediti. Na primer v kakšnem prostoru je ena svetilka neonska, ena je navadna, skozi okno sije sonce in je to treba urediti. Če so čisto različne svetlobe, lahko meriš toplotu svetlobe kolikor hočeš, pa je ne boš zadel.

V fotografiji je treba paziti tudi na etiko. Kaj se lahko objavi in kaj ne?

Zelo hitro se vidi, moraš pa imeti malo občutka. Največjo neumnost lahko narediš, če ne veš, kaj greš fotografirat in kar nekaj »štrcaš«. Poznam primere, ko so fotografi naredili škodo, pa ne zato, ker bi jo želeli, ampak ker niso vedeli, kaj so počeli. Če veš, kaj se nekje dogaja, boš tudi vedel, kaj ni prav. Namen resnega dnevnega medija ni nikoli žaljenje s fotografijo. Ko dalj časa fotografiraš, nisi rad podpisan pod izdelek, ki ravno to počne.

Dobra fotografija se naslovnika dotakne

Besedilo: Nina Korošec

Foto: Žiga Rebolj

Fotografija pritegne pozornost hitreje kot tekst in včasih se zdi, da pove več kot tisoč besed. V zadnjih dveh stoletjih od razvoja je kot vizualni element močno prevladala, danes brez fotografij skorajda ni časopisa, ki s svojimi podobami, reprezentacijami ne vpliva na naše življenje. Kakšno vlogo ima pri tem fotografija? Ali res odseva realnost? Že to, da različne kulture in tudi posamezniki znotraj te iste različno dojemamo resničnost, vodi k spoznanju, da prava realnost sploh ne obstaja. Kaj torej prikazujejo podobe v ne tako dolgi fotografski zgodovini?

Prvo fotografijo na svetu – šlo je za posnetek razgleda z okna – je leta 1826 posnel francoski znanstvenik Niepce. Zaradi tehničnih ovir gibanja na fotografiji še ni bilo mogoče upodobiti, zato so se prvi fotografi osredotočali na statične stvari in pojave. Kljub temu so težili k upodabljanju dogodkov, ne le pojavov, kar je vodilo do dokumentarne vloge fotografije. Že francoska revolucija je upodobljena na nekaj fotografijah, v petdesetih letih 19. stoletja pa je fotografija postala nekaj vsakdanjega. Začne se obdobje modernega tiska in pojavijo se prvi ilustrirani časopisi.

Za razmah novinarske fotografije je bila ključna ameriška državljanska vojna iz začetka takratnih šestdesetih let. Črno-bele fotografije prikazujejo vsakdanjik vojakov v taboru, akcijske boje, ranjence in trupla. V tiskanih medijih so začele nadomeščati velike količine teksta. Množile so se tiskovne agencije in dodobra se je uveljavilo fotoreporterstvo kot poklic. Zaostrila se je tekmovalnost med tiskanimi mediji, saj so vsi želeli prvi objaviti originalne, ekskluzivne fotografije s kraja dogodka.

Po Leninovi smrti leta 1924 je oblast v Sovjetski zvezi prevzel Stalin. S fotografskih portretov Stalina s svojimi sodelavci, ki so v letih, ko so sledile politične čistke, usmrnitve domnevnih sovražnikov sovjetskega naroda, so postopoma izginjali s slik. Eden vidnejših slovenskih fotografov in redni profesor na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje, **Milan Pajk**, pravi, da je Stalin že takrat do potankosti razumel, kaj je bistvo fotografije, še bolj pa je to vizualno propagando po njegovih besedah obvladal Goebells, nemški propagandni minister v času Hitlerjeve nacistične Nemčije. V obdobju obeh svetovnih vojn in med njima se je fotografija uporabljala predvsem v propagandne namene širjenja neke ideologije. Med obema velikima vojnama so leta 1935 ustanovili Associated Press, kjer so razvili sistem za pošiljanje fotografij v uredništva preko telegrafa in telefonskih žic. S tem je bil promet fotografij pospešen in olajšan.

Zmanjšana pomen fotografije ob pojavu televizije in interneta

Po letu 1945, z začetkom hladne vojne, se je vojna reportaža pričela močno cenzurirati, tudi iz prvih let vietnamske vojne (1955–1975) ni ohranjenih veliko fotografij. Te so se začele množiti in curljati v javnost šele proti koncu vojne. Fotografije, ki prikazujejo uboje, po cestah ležeča trupla, obup vojakov in domačinov, mučenje, fotografije ranjenih, podhranjenih in prestrašenih vietnamskih otrok, so sprožile splošen odpor javnosti in so posredno pripeljale do konca vietnamske vojne.

»Čeprav takrat reporterske fotografije ni bilo več, ker je že prevladala televizija,« pravi Milan Pajk in izpostavi datum znamenitega televizijskega soočenja iz leta 1960, ko sta se za ameriški predsedniški stolček bojevala Nixon in Kennedy. To je bil prvi predvolilni dvoboj na televiziji, prej so jih prenašali le po radiu. Po radijskem poslušanju je ta dvoboj na podlagi predvolilnih anket dobil Nixon, po predvajanju na televiziji pa ga je gladko izgubil. »To se smatra kot smrt reporterske fotografije. S televizijo ne moreš tekmovati, povsem drugače je gledati živo, gibljivo sliko,« dodaja Pajk.

V drugi polovici osemdesetih je torej vojno reportažo prevzela televizija, hkrati pa so fotografije močno cenzurirali. To dvoje je vplivalo na umik fotoreporterjev nazaj v upodabljanje pokrajine, tujih krajev. Prevladovati začne nekakšna geografska reportaža, ki televizije ne zanima dovolj, da bi delala konkurenco fotografiji. S tem se strinja **Borut Krajnc**, dolgoletni fotoreporter Mladine: »Televizija in internet sta ubila fotoreporterstvo.« Kot prelomno izpostavi kuvajtsko vojno iz začetka devetdesetih 20. stoletja. Tudi Pajk po-

Ničesar ne smemo kupiti za golo resnico, ampak je treba to medijsko realnost brati pogojno.

udarja, da iz zalivske vojne ni videl veliko fotografij. Vso dogajanje je namreč že pokrivala televizija.

Največjo spremembo v razvoju same fotografije zagotovo predstavlja prehod iz analogne na digitalno in razmah digitalne fotografije ob prelomu stoletja. Danes je digitalna fotografija vsakodnevna stalnica tako profesionalcev kot amaterjev. Fotografijo si lahko pogledamo takoj, ko jo posnamemo, lahko jo zberemo, lahko jo računalniško spremenimo. Krajnc doda, da je bilo nekoč, ko so še delali črno-belo fotografijo na film, veliko manj fotoreporterjev kot danes. Imeli so veliko več časa za samo fotografiranje, danes je po njegovih besedah na voljo pet minut na začetku seje, ne smejo stopati zunaj za njih določenega teritorija, rok za oddajo fotografije je pa takojšen: »Sam sicer nisem prisiljen takoj oddajati, ker je navsezadnje Mladina tednik in še vedno daje prednost tiskani obliki, a večina kolegov, ki dela za dnevnike, mora posneto oddati takoj. Spletni mediji so zavezani k takojšnjosti.«

Milan Pajk pravi, da pri fotografiranju danes ni več pomembna kvaliteta. Na internetu včasih komaj vidiš, kaj neka podoba predstavlja, ne gre več za

Največjo spremembo v razvoju fotografije predstavlja razmah digitalne fotografije ob prelomu stoletja.

ameriška pisateljica, vojna poročevalka, ki se je ukvarjala s kritiko fotografije, v svojem eseju O fotografiji navaja primer fotografij, posnetih med vojno na Balkanu, ko so Srbi in Hrvati v medijih prikazovali iste fotografije mrtvih otrok, ubitih med bombnim napadom, a vsaka stran je s pripisi te fotografije obrnila v svojo korist in podpihovala sovraštvo do nasprotni strani.

Borut Krajnc se strinja, da mora bralec oz. gledalec vedeti, kaj gleda. Tekst ob fotografiji je izjemno pomemben. »Najboljša so samo dejstva. Ob fotografiji pripisan kraj, čas, prostor; brutalna dejstva, brez interpretacije. Fotografija te zadane, vendar te zadane v kompletu, če veš, kaj gledaš,« pravi. Poudari še, da je vsaka objava fotografije že stališče: »Nedopustno pri novinarski fotografiji je delati fotomontažo, a že vsak izbor kaže na neko naše stališče. Še tako dokumentarna fotka je izsek, pogled nekoga na nekaj. In ničesar ne smemo kupiti za golo resnico, ampak je treba to medijsko realnost brati pogojno.«

Delo se je začelo posploševati

V novinarski fotografiji sta tekst in fotografija močno povezana z uredniško politiko. Pajk meni, da neke individualnosti pri novinarski fotografiji ni več. Gre bolj za svet, kot ga vidi uredniška politika oz. lastnik časopisa. Kljub temu, da je po njegovem mnenju stanje fotografije danes boljše kot pet let nazaj, ko so izginjale iz časopisov, pravi, da je ta še vedno preveč splošna. Tudi fotoreporterji niso več tako dobri, kot so bili nekoč. Kot bralec in gledalec izpostavi primer poplav: »Kaj gledamo po časopisih? Enako vodo, kot smo jo gledali dan prej po televiziji. Ni več teh iskalcev trenutka, ki bi stvar naredili malo bolj dramatično. Fotograf bi moral iskati, saj fotografija drugače funkcionira kot televizija.«

Mladinin fotoreporter pojasni, da politiko časopisa vedno krojijo uredniki, ki vidijo prioriteto dogodka. Primerja svoje delo nekoč, v devetdesetih, ko je začel fotografirati za Mladino, in svoje delo danes: »Dvajset let nazaj nas je bilo malo, skupaj v paru z novinarjem ali dvema smo delali zgodbo, reportažo, veliko smo potovali. Naklada je bila višja. Potem se je začelo delo pospeševati.« Ob ustanavljanju akademij in visokih šol, na katerih proučujejo fotografijo, je število fotografov, kot tudi drugih diplomantov na trgu, skokovito naraslo. »Danes za reportaže praktično ni več časa. Če pride do poplav, ne morem pokrivati samo njih. Vmes so še protesti, nekaj se zgodi s predsednikom vlade, moram pripraviti še tedenske fotografije za urednike. Zaradi tega sem neprestano v pogonu,« pravi Krajnc.

Fotografski novinar mora povedati celo zgodbo z eno samo fotografijo. Vse elemente zgodbe morajo zajeti z enim samim posnetkom v celoten kontekst, kar je v časih, ko se vsem mudi, ko delo poteka v naglici, lahko zelo težko.

V današnji dobi digitalizacije ni dobrih starih fotografij s filmskega traka nič več. Ne občutimo več nekdanjega pričakovanja pred razvijanjem fotografij, kot smo ga nekoč. Na računalnikih imamo možnost takojšnjega urejanja in celo izločanja fotografij, kar ni nujno prednost. S tem so se dodobra izpopolnile tudi možnosti manipulacije. Slepimo se, da se medijske manipulacije zavedamo, a mediji s svojimi podobami krojijo življenje marsikaterega domnevno razmišljujočega posameznika v zahodnem svetu. Tako v novinarskih prispevkih kot v oglasnih besedilih se pojavlja prenasičenost z vizualnimi podobami, ki nam povzročajo mešane občutke. Za dobro novinarsko fotografijo pa je zmeraj veljalo, da se naslovnika dotakne do te mere, da začne o videnem dogodku, pojavu, problemu razmišljati. Prava novinarska fotografija v sebi nosi neko sporočilo. Ni pomembno le, da je podoba lepo zapakirana. Pravzaprav za novinarsko fotografijo to sploh ni pomembno. In takšno pojmovanje se v minulih stoletjih, ko se je fotografija dodobra uveljavila, kljub tehničnemu razvoju, ni spremenilo. Se pa spremembe razmer kažejo v praksi.

fotografijo v smislu slike, ampak je fotografija dobila nek čisto drugi pomen: »Fotografija včasih več pove o nekom, kot pa če ga gledaš. Ostane nek trenutek.« Omeni tudi fotografije na socialnih omrežjih: »Nekaj psihoanalize je tudi v današnjih idiotskih selfijih. Ne toliko v sami fotki, ampak bolj v želji, da to fotko vidijo drugi. Gre za nek globalni narcisizem. Tu pa ima fotografija še moč, ki se je današnja mularija ne zaveda. Na internetu vse ostane, ničesar ne moreš izbrisati.« Ravno to je po njegovem bistvena razlika v dožemanju fotografije nekoč in danes. Pajk pravi, da je vedno v ospredju to, da ljudje fotografiji verjamejo: »A fotografija je lahko zelo zlagana, še posebej novinarska. Ne s tistim, kar kažeš, ampak bolj s tistim, česar ne kažeš. S fotografijo se da strašno manipulirati, danes pa je to še lažje.«

Fotografija dogodka bi naj torej predpostavljala, da se je dogodek res zgodil. Primer nasprotnega, manipulacije oz. zaigrane fotografije v propagandne namene, je znana fotografija Roberta Cape iz španske državljanske vojne, ki ponazarja republikanskega vojaka v trenutku smrti. Pajk pravi, da se bolj nagiba k temu, da je bila fotografija že takrat zrežirana. Vojak naj bi bil preveč lepo oblečen, po Pajkovih besedah celo obstajajo očitvidci, ki so pripovedovali, kako je Capa pobral nekega vojaka in ga peljal iz tabora, da bi ga poslikal. Navsezadnje pa obstaja samo ena slika.

Fotografija brez teksta ni novinarska?

Fotografija v medijih redko stoji sama zase. Njen pomen je razložen s spremljajočim tekstom, ki nam pove, kako naj fotografijo beremo, razumemo. Marsikatere fotografije same zase ne bi razumeli, saj so lahko dvoumne in razumljene na več načinov, tudi pripadniki iste kulture si jo lahko razlagajo različno. S pripisom k sliki resda pripomoremo k večjemu razumevanju konteksta, a pripis je tudi sredstvo manipulacije. Isto fotografijo lahko na primer uporabimo kot sredstvo manipulacije v dveh nasprotnih si situacijah. Susan Sontag,

Instagram – modna muha ali kaj več?

Besedilo: Sanja Gornjec

Foto: Sanja Gornjec

»Moj fotoaparati je podaljšek mojega očesa,« je sredi prejšnjega stoletja svoje fotografsko delovanje opisal Henri Cartier-Bresson, ki velja za očeta modernega fotoreporterstva. Težko bi našli besede, ki bi bolje zajele idejo Instagrama, ki uporabnikom z mobilnimi telefoni omogoča fotografiranje z dodajanjem filtrov in enostavno posredovanje posnetih izdelkov na socialno omrežje. Skorajda kjerkoli in kadarkoli. Podjetje, ustanovljeno leta 2010, je pred dvema letoma za milijardo dolarjev kupil Facebook. To, in dejstvo, da ima večina mobilnikov vgrajen fotoaparati ter možnost dostopa do svetovnega spleta, sta razloga, zaradi katerih se je število uporabnikov Instagrama v slabem letu povečalo z enega na petnajst milijonov.

Danes Instagram aktivno uporablja približno dvesto milijonov uporabnikov, ki socialno omrežje polnijo s filtriranimi podobami hrane, selfijev, hišnih ljubljencev, stopal na peščenih plažih. Meje med štirinajstletnicami iz obrobnih evropskih mest in zvezdami svetovnega formata se kar naenkrat zabrišejo, ko Taylor Swift aktivno komentira fotografije svojih oboževalcev. Učinkovita marketinška poteza, vsekakor, hkrati pa zanimiv pojav spajanja »povprečnežev« z njihovimi idoli, ki je naenkrat bolj preprosto kot kadarkoli prej.

Skoraj neizbežna posledica razširjenosti mobilne aplikacije je pojavljanje Instagram fotografij v medijih, galerijah, pa tudi med nagrajenci fotografskih natečajev. **Damon Winter** je na mednarodnem tekmovanju za najboljšo fotografijo leta 2011 osvojil tretje mesto. Nagrada za reportažno fotografijo, posneta z mobilnim telefonom, je predvsem med fotografi sprožila razpravo o tem, ali je Instagram fotografija enakovredna »klasični«. Polemiziranje ni bilo niti približno tako obširno kot tisto, ki je sledilo objavi ene izmed lanskih spomladanskih naslovnih New York Timesa (NYT), ko je fotoreporter **Nick Laham** portrete članov baseball ekipe v slačilnici posnel z iPhonom in uporabil Instagram filtre. Na svojem blogu je zapisal, da je prizor posnel s telefonom in s fotoaparatom, vendar se je kasneje odločil za objavo mobilnega posnetka: »Portrete igralcev sem fotografiral v slačilnici s svojim iPhonom. Nisem imel izbire, ali bom fotografije posnel v fotografskem studiu ali v majhni kopalnici. Nisem se sam odločil za slednje. Delal sem s tem, kar sem dobil. Objavljam fotografije, posnete s telefonom in obdelane z Instagram filtri.«

Objava v enem izmed vidnejših svetovnih medijev odpira vprašanje o primernosti uporabe tovrstnih izdelkov v novinarske namene. **Ilija Tomanić Trivundža**, asistent na Katedri za medijske in komunikacijske študije ljubljanske Fakultete za družbene vede, meni, da je uporaba v medijih še vedno zgolj obrobna. Naslovnico NYT komentira: »Obja-

vljeni portreti so žanr, ki je še najmanj vestičarsko novinarski.« Profesor fotografije na Srednji šoli za oblikovanje in fotografijo, **Peter Rombo**, je kritičen do fotografa: »Če je fotografijam želel dodati kreativno noto, potem je uporaba upravičena. Sicer je pa samo zgrešil uporabo nekega orodja, ki ga ni razvil sam.«

Redna objava Instagram fotografij v slovenskih tiskanih medijih je bila (ZAENKRAT?) omejena na Sobotno prilogo, kjer je nekdanji kolumnist Marko Crnkovič svojo tedensko besedilo opremil z avtorsko Instagram fotografijo. »V tedenskih prilogah je več možnosti opremljanja s fotografijami, ki niso nujno neposredno povezane z besedilom. So bolj samostojne, so vizualne ilustracije, fotografski komentarji,« razloži Tomanić Trivundža. Pa vendar ne moremo mimo tega, da se ne bi obregnili v morebitno reklamo podjetja, saj je znamka med uporabniki sodobnih tehnologij tako prepoznavna, da so dodatna pojasnila odveč. »Ponavadi gre za promocijo osebe. Instagram iz neumetniškega fotografa ustvari nekoga, ki je tej kategoriji bližje,« je kritičen Tomanić Trivundža.

Vprašanje kreativnosti povečujejo vnaprej predlagani filtri, ki s simulacijo že arhaičnih fotografskih postopkov reducirajo tehnološko visoko razvito digitalno fotografijo. »To je popularno, ker se vsakdanji prizor na enostaven način predstavi bolj privlačen, kot je v resnici,« pove Tomanić Trivundža in doda: »Na nek način je Instagram negacija sodobne digitalne fotografije, ki je preveč ostra, premalo poetična, preveč resnično podaja barve. Vse to lahko zelo enostavno spremenimo z uporabo aplikacije.« **Jan Babnik**, urednik revije Fotografija, ponovno oživetev oziroma posnemanje starih tehnik razlaga skozi zgodovino gledanja: »Podobe gledamo z neko že znano izkušnjo. Še vedno so nam zelo blizu v našem spominu zasidrane barve družinskih albumov našega otroštva.«

Uporaba analogne fotografije v poplavi instant podob postaja vedno bolj priljubljena; danes predstavlja luksuzno, že skorajda elitistično lovljenje trenutkov. Taki trenutki so v resnici natančno načrtovani, zahtevajo ogromno časa, znanja in (SORAZMERNO DRAGE) fotografske opreme. Slovenski primer prepoznavne in uveljavljene fotografije s starimi tehnikami je obuditev tehnike mokrega kolodija, ki jo je med Mladinine strani prinesel fotograf Borut Peterlin. Kljub temu, da portretne fotografije sprva ni maral – zdela se mu je dolgočasna –, je s pomočjo kompleksnejše tehnike z zgovornimi fotografijami poskrbel za učinkovito ilustracijo tedenskih portretov v reviji.

Rombo opaža, da dijaki včasih uporabijo »podobne prijeme v postprodukciji v profesionalnih programih za obdelavo digitalnih fotografij«. Pravi, da je v procesu izobraževanja to povsem sprejemljivo, če znajo mladi svojo odločitev tehtno argumentirati: »Preprost »ker mi je tako všeč«, je premalo.« **Richard Koci Hernandez**, profesor na kalifornijski

Če fotograf ni pri stvari, tudi z vso opremo tega sveta ne more narediti dobre fotografije.

univerzi, je za ameriški spletni časopis Slate povedal, da fotografske aplikacije onemogočajo ljudem, da bi postali ustvarjalci – zapre jih v vnaprej določen okvir. Okvir vnaprej ustvarjenih barvnih filtrov, ki fotografijo s samo enim klikom do določene mere moderira brez zaresnega nadzora uporabnika.

Tomanić Trivundža večji problem vidi v fotoreportaži vojne v Libiji, posnete z Instagramom. Vojna fotografija je problematična predvsem zaradi načina prikazovanja. Nenapisani dogovori se nagibajo k temu, da se vojne fotografije naj ne bi estetiziralo, sicer že lahko govorimo o propagandi. »Menim, da gre za estetizacijo in na ta način odmik od konvencije, ko uporabimo filter in ga dodamo realističnemu kodu fotografije. Premislek o problemu je drugačen, ko vidimo fotografijo, posneto z Instagramom,« je do voj-

Tudi v banalnih fotografijah vsakodnevnega življenja je zgodovinska vrednost.

ne fotoreportaže kritičen Trivundža. Portreti športnikov pa niso bila prva »mobilna« fotografija, ki jo je NYT objavil na svoji naslovnici. Pred štirimi leti je **Damon Winter** s pomočjo aplikacije Hipstamatic posnel fotografijo vojaka v severnem Afganistanu. Trivundža sicer meni, da uporaba Instagrama vsebinsko ne spremeni sporočila fotografije. Kvečjemu navidezno nevtralen prikaz, ki naj bi bil značilen za novinarsko sporočanje, z uporabo filtra spremeni v izdelek, ki ga je mogoče umetniško interpretirati.

Pa je taka fotografija že umetnost? Da delo dobi umetniški status s priznanjem institucije in strokovnjakov, se strinjata tako Rombo kot Trivundža. Slednji doda: »Umetniško je status, ki ga dodelimo produktu. Izdelek sam po sebi še ni umetnost.« Pred dobrim letom si je bilo v Mestnem muzeju Ljubljana in Kinu Šiška mogoče ogledati fotografski razstavi, ki sta prikazovali izbor posnetkov uporabnikov Instagrama. Profesor fotografije na razstavljenih fotografijah gleda z zadržkom, sam jih ne vidi kot umetniških del: »Drugače bi bilo, če bi šlo za že priznane avtorja, ki bi aplikacijo uporabil s premišljenim razlogom kot orodje.«

Skrb, da bi Instagram lahko postal alternativa klasičnemu fotoreporterstvu, se zdi odveč. Že zaradi samih tehnoloških omejitev predstavlja oviro

pri fotografiranju določenih dogodkov. »Pojdite na športno tekmovanje in naredite dobro fotografijo s telefonom. Nemogoče,« pravi Rombo. **Žiga Rebolj**, mladi fotograf, Instagram uporablja v svojem prostem času. Bi tovrstni način fotografiranja uporabil v profesionalne namene? »Nikoli,« odločno odvrne. »Ne ponuja dovolj visoke kvalitete, ki jo v prvi vrsti pričakujem sam, kaj šele naročniki.«

Za zasebno uporabo pa Rebolj tovrstno fotografiranje z veseljem uporabi za fotografiranje družinskih praznovanj ali druženja s prijatelji, predvsem zaradi preprostega načina »deljenja« z ostalimi uporabniki: »Zelo hitro je, takoj ko fotografijo posnamem, ne rabim več skrbeti, da jo bo prijatelj dobil. Če jo želi, ve, kje jo bo našel.«

Heather Murphy, Slatova urednica fotografije, opozarja, da razprava o filtrih spregleda resnično moč Instagrama – predano skupnost ljudi, ki »delijo svoje fotografije, gledajo fotografije drugih in jih všečkajo«. Da je vedno večja priljubljenost Instagrama ravno v velikem občinstvu, ki ga kot socialno omrežje omogoča, je prepričan Rombo, ki predvideva, da bo se bo zaradi prevelike nasičenosti »deljenja« fotografij trend začel počasi umirjati. Kuratorka fotografije v washingtonski knjižnici, **Verna Curtis**, pa nasprotno meni, da je primerjava

obsežnega deljenja fotografij z »onesnaževanjem« internetnega prostora preveč elitistična. »Tudi v banalnih fotografijah vsakodnevnega življenja je zgodovinska vrednost,« komentira poplavo motivov hrane, oblek in vsakodnevnih opravil. Tako kot danes so tudi leta 1970 razpravljali o premajhni premišljenosti fotografije, ko je »instant« polaroidna fotografija postavila mejnik v zgodovini fotografije.

Vsi sogovorniki pa opozarjajo na fotografa (FOTOREPORTERJA), ki bi lahko utegnil izgubljati svoj status kot soustvarjalec medijskih vsebin. Če bi mediji res posvojili Instagram fotografijo, ki jo trenutno »uporabljajo tudi zato, da pokažejo, da so na tekočem s trenutnimi trendi«, kot pravi Tomanič Trivundža, bi se lahko zgodilo, da bi za preprosto fotografsko dokumentacijo novinarske konference bila dovolj fotografija vprašljive kakovosti, posneta z novinarjevim najnovejšim mobilnim telefonom, fotografa pa bi medijske hiše samostojno pošiljale na dogodke, ki bi zahtevali več znanja pri fotografiranju. Bralec je tisti, ki naj bi določal kakovost vsebine. Ker so občinstva hkrati tudi uporabniki aplikacije, lahko to postane nov, sprejemljiv način estetike. Vendar, kot opozori **Matej Družnik**, Delov urednik fotografije: »Če fotograf ni pri stvari, tudi z vso opremo tega sveta ne more narediti dobre fotografije.«

Fotoaparati je postal del nje

Besedilo: Zala Grudnik

Foto: Osebni arhiv

Mojca Gradišnik Hrustel je svoj skrbno zlikan službeni kostim in salonarje zamenjala za oguljene hlače in uhojene športne čevlje. Sprememba poslovne scene se je zgodila v začetku letošnjega leta. Zaradi vse večjega nezadovoljstva na delovnem mestu se je odločila, da bo njen hobi postal njena nova služba. Glede na trenutne ekonomske razmere v družbi bi marsikdo raje stisnil zobe v zameno za redni dohodek. A rdečelasa Velenjčanka pravi, da je bila želja večja od strahu – postala je družinska fotografinja.

Mojco sem prosila, ali jo lahko spremljam na eni njenih fotografskih dogodivščin. Še isti dan me je brez oklevanja povabila na fotografiranje neke družine. V avto sva znosili cel prtljažnik opreme in se odpeljali na najbolj zaželeno fotografsko sceno v Velenju – Velenjski grad. »Naveličana sem že te lokacije,« mi potarna, a prizna, da je tam res posebna svetloba in okolje polno naravnih rekvizitov.

Bil je mrzel jesenski dan. Rumeno zahajajoče sonce in barvni listi so sami predlagali sceno. Medtem ko sva čakali na mlado družino, je Mojca pripravljala svojo opremo. Poleg fotografskega nahrbtnika je v vrečo zložila podloge za sedenje, svetlo moder klobuk, roza lasni obroček z rožico, nekaj rdečih noskov iz pene, dva velika okvirja in milne mehurčke. Kmalu naju je pozdravila družina; starša in dva majhna otroka. Deklici, ki še ni shodila, smo nadeli roza obroček. Fant, star kakšne tri leta, pa še ni bil pripravljen na svoje prvo profesionalno fotografiranje. Z lovom na zadnje sončne žarke se je zabava začela. Mojca in starša so posedli otroka na kamnite stopnice in iz njiju poskušali izvabiti nasmeške. Druženje je postajalo iz minute v minuto bolj sproščeno. »Uraden odnos in družinska fotografija ne gresta skupaj. Z vsemi strankami se hitro ujamem in začnem tikati. Vsi se moramo počutiti ugodno, da nastanejo kar se da naravne fotografije.« Deklica se je smejala na široko, a njen brat ni bil pri volji.

Biti družinski fotograf pomeni delo z vsemi generacijami in mnogimi njihovimi praznovanji, ki si jih želijo ovekovečiti. Mojca pravi, da so poseben izživ fotografiranja novorojenčkov. To so otroci, stari od sedem do deset dni. »Starši ti morajo zaupati,« mi pove in se zasmee, da so največja težava babice, ki se jim dojenčki smilijo. Razloži mi, da je to fotografiranje bolj počasno in umirjeno.

Mojca je tudi sama mama tri leta stari Gaji. Med porodniškim dopustom je komaj čakala, kdaj se bo njen otrok zbudil in ji bo pripravljen pozirati. V dnevni sobi si je ustvarila mini fotografsko sceno. Ozadje, podlogo, rekvizite. Obvezne so bile rožice, kapice in »tutuji«. »Če bi kdo gledal, bi rekel, da sem nora mama,« se zasmee. Po fotografiranju je nato nestrpno čakala, kdaj bo imela čas, da bo posneto pregledala in uredila. Pri vaji so ji s svojimi dojenčki pomagale tudi prijateljice. »Težko bi se bilo učiti brez prijateljic, ki so razumele, da še nisem prava fotografinja. Stranke pričakujejo, da znaš to, kar delaš. Fotografiranje ni kot skok v višino. Pri dojenčku imaš trenutek in je že mimo.«

Mojca ni ena tistih, ki bi od malih nog vedela, kaj želi postati. Če bi še enkrat lahko izbrala svojo šolsko pot, bi se odločila čisto drugače. Sicer je

po izobrazbi univerzitetna diplomirana inženirka tehnologije prometa, a bi se raje učila fotografije in grafičnega oblikovanja. Zdaj poleg fotografiranja oblikuje še fotoknjige, voščilnice, vabila. Vprašam jo, kako se je tega naučila. »Čisto sama,« odgovori in mi z nasmehom prizna, da je začela delati v programu Word. Seveda so obstajali primernejši programi, a takrat jih še ni znala uporabljati. Svoja znanja je črpala s spleta. Pravi, da ni človek, ki bi se najbolje učil iz knjige, stvari mora videti na lastne oči. Veliko ji pomeni pomoč Igorja Rosine, urednika Digitalne kamere, za katero Mojca piše kratke blogovske zgodbe. »Cenim fotografe, ki svojega znanja ne držijo zase. Od urednika črпам nasvete, on pa dobi moj blog.« Za pisanje se je odločila tudi zato, da njene misli ostanejo ostre, da ne zakrni.

Fotografiranje z mlado družino je bil bolj sprehod okoli gradu kot pa strogo poziranje pred fotografskim objektivom. Mojca je pritiskala na sprožilac in pošiljala rafal ujetih trenutkov na spominsko kartico. Kljub hladnemu popoldnevu ji je bilo vroče in njene hlače niso bile več čiste.

Pravi, da so poroke zanjo največji zalogaj. Na pomoč ji zato priskoči kar njen mož Mitja, ki ga, kot sama pravi, še vpeljuje v posel. »Rad mi pomaga ob vikendih, pa čeprav je med tednom cele dneve v službi.« Mojca pravi, da jo je spodbujal tudi pri njeni odločitvi: »Nisem bila obremenjena, kako bo zdaj z denarjem. Najbolj mi je pomagalo, ko je Mitja rekel, da bova že.« Sama se ne vidi več v klasični pisarniški službi. Pravi, da je komaj čakala, kdaj se bo lahko

popolnoma posvetila fotografiji. »Bila sem v devetih nebesih.« Prizna, da so ji znanja iz prejšnje službe prišla tudi zdaj še kako prav. Delala je namreč v podjetju Mik, kjer je imela veliko opravka z ljudmi, promocijo in komunikacijami. Morala je znati biti drugačna in polna idej. Najbolj bo pogrešala to, da se zjutraj uredi in gre na svoje delovno mesto. »Sedaj pridem vedno umazana domov, zato se niti ne oblačim v lepa oblačila. Že zaradi tega imam željo, da bi imela svoj studio.« Poleg fotografije si želi odpreti butično trgovinico, kjer bi prodajala vse potrebno za poročna slavja.

Nekaj dni po fotografiranju z mlado družino mi je Mojca pokazala končni izdelek. »Nisem si predstavljala, da bom kdaj delala z otroki,« pove, medtem ko pregledujeva fotografije. Še pred letom dni nazaj si ni predstavljala življenja brez uspešne kariere. »Živela sem za službo.« Vprašam jo, če se kdaj naveliča fotoaparata in monotonega urejanja fotografij. Odgovor je preprost: »Ne!« Ne pogreša starih hobijev, kot so glasba, petje in šport, s katerimi se je vso mladost aktivno ukvarjala. Ves denar, ki ga zasluži, vlaga v razvoj svoje dejavnosti. Tudi v prostem času, ko fotoaparata nima v rokah službeno, komaj čaka, da gre posnet kaj za svojo dušo. »Fotoaparat je stvar, ki se je ne naveličaš kar tako. Je del tebe.«

Ustaviva se pri fotografiji z najmanj razpoložnim modelom na fotografiranju. Velike modre oči, rdeča lica, nos in nasmešek. Mojca je uspela z druge strani objektivu privabiti nasmešek na dečkov obraz. Nastala je prelepa fotografija in cilj je bil dosežen.

Kam s pravnimi in psihosocialnimi vprašanji študentov?

Besedilo: Lucija Vulc

Marsikdo se zaplete v vprašanja o študiju, na katera ne najde odgovora. V prestolnici dvomilijonskega mesta z malo manj kot šestdeset tisoč študenti pa se lahko zgodi tudi to, da se kdo znajde v psihosocialni stiski, iz katere sam ali sama ne zna. Morda manj znan zasebni neprofitni zavod, Študentska svetovalnica, je na voljo vsem študentom, ki imajo pravna vprašanja na študentskem področju, na voljo pa je tudi več oblik psihosocialne pomoči.

Zavod Študentska svetovalnica je bil ustanovljen leta 2001 na pobudo Študentske organizacije Univerze v Ljubljani, kamor so se obračali študentje z že prej omenjenimi vprašanji in težavami. Kot zavod predvsem zato, ker so lahko začeli odjemati sredstva iz državnega in evropskega proračuna. Za zadovoljitev pomoči študentom v Ljubljani delujejo že trinajsto leto in imajo trenutno dve redno zaposleni in trinajst študentov. Med redno zaposlenima je tudi direktorica zavoda, dr. družinske terapije, **Anja Kozina**.

Študentska svetovalnica ponuja študentom pravno svetovanje in psihosocialno pomoč, kar poteka v raznoraznih oblikah pomoči. Vprašanja je možno zastaviti preko elektronskega naslova, na katerega zmeraj odpišejo v najkrajšem možnem času, na voljo pa so tudi na spletnem forumu. Čakalna doba za odgovor se poveča v času, ko več študentov išče podatke o vpisih, največkrat pa se nanje obrnejo ob začetku študijskega leta. Ponujene so delavnice z različnimi tematikami znotraj psihosocialne pomoči, na voljo so tudi tridesetminutne psihoterapije, ki so za študente znižane s trideset na dvajset evrov na srečanje. Zanimiv je podatek, da se je v dveh letih cena na terapijo kljub študentskim popustom povečala za celih deset evrov. Vse, kar se dogaja v njihovem programu, lahko spremljate na najbolj znanih socialnih omrežjih, oglašujejo pa jih tudi določene nevladne organizacije.

Na zavodu sicer predvsem poudarjajo, da posamezniku omogočajo celostno obravnavo – v individualne primere se poglobijo in vsakega rešujejo na individualen način, kajti logično je, da ima vsak problem drugačna ozadja, predvsem pa drugačne potrebe ter rešitve. A koliko je letno obravnavanih primerov? Vključujoč vso elektronsko pošto, psihoterapije in ostalo, se letna številka giblje okoli deset tisoč.

Študentska organizacija izvaja v prostorih zavoda Študentske svetovalnice projekt z nazivom Fundacija Študentski tolar, v okviru katerega ponuja brezplačne psihoterapije, in sicer osem srečanj v roku dveh mesecev. Po njihovem je to ravno dovolj časa, da posameznik začne spreminjati osnovne miselne vzorce in da se lahko odpre ter vstopi na pot samospoznavanja. Seveda pa si dobro preberite razpisno dokumentacijo, ker oddaja vloge zahteva tudi priloženo dokumentacijo.

Študentska svetovalnica zaradi svojega področja delovanja sodeluje z drugimi zavodi, kot so CPM (DRUŠTVO CENTER ZA POMOČ MLADIM), materinski domovi in varne hiše. Pride tudi do primerov, ko se nanje obračajo ljudje s težjimi duševnimi motnjami – v takih primerih posameznike napotijo do zanje primernih institucij.

Srce je naslov projekta, ki omogoča začasno, maksimalno do enega leta, nastanitev za študente, ki zaradi fizičnega ali psihičnega nasilja doma nimajo kam drugam. V času nastajanja je bil to edini takšen projekt v Evropi, ki je omogočal brezplačno namestitev študentom. Sedaj je nastanitev premaknjena z Žibertove ulice na Kersnikovo ulico v Ljubljani, kjer zavod Študentska svetovalnica zdaj deluje kot samostojna enota pod eno streho. Prostih mest za nastanitev je deset, na voljo pa so izključno študentkam, kljub temu, da pride povpraševati po nastanitvi tudi kakšen študent. Zakonodaja namreč ne dovoljuje nastanitve mešanih spolov, zaradi pomanjkanja prostora pa nastanitve moškemu spolu na Kersnikovi ne ponujajo. Po prošnji za nastanitev gredo prošilke skozi dva procesa. Prvi je oddaja dokumentacije (VEČ PODATKOV NA NJIHOVI SPLETNI STRANI), drugi pa osebni pogovor z direktorico Anjo Kozina. Za nastanitev včasih zaprosijo študentke, ki med študijem zanosijo, starši

Ob udaru krize je pri študentih opaznega manj sramu, svoje težave lažje priznajo.

pa jih brez vsega postavijo na cesto. Lepo je vseeno vedeti, da je brezplačna nastanitev študentom omogočena, a skeptična sem ob zahtevnem procesu pridobitve prostora – cilj na dolg seznam oddaje birokracije in na majhno število mest.

Redno zaposlenih, kot že omenjeno, ni veliko, zaposleni pa so tudi študentje. Njihovo delo je pravno svetovanje. Izobražujejo se na področju prava, psihologije, psihoterapije, socialnega dela, družbenih ved, nekaj jih prihaja tudi z institucije Sigmunda Freuda. A preden začnejo svetovati, se udeležijo predavanj in delavnic starejših študentov, ki jim predajo vajeti v lastne roke komaj po dveh, treh mesecih uvajanja. To vključuje odgovarjanje na elektronsko pošto, a vsak odgovor je individualno pregledan s strani starejšega svetovalca, vsaka nejasnost se še predebatira. Za študente svetovalce je to priložnost, da naberejo izkušnje in reference za kasnejšo zaposlitev. Trenutno potekajo tudi dogovarjanja o izvajanju obvezne prakse, zaenkrat še samo z institucijo Sigmunda Freuda. Vseh študentov svetovalcev je trenutno trinajst, pet je novih.

Posebej zanimivo se mi je zdelo povprašati, ali se je pri obravnavanih primerih poznal udar krize, ki je ohromil delavski razred Evrope in posledično tudi Slovenije. Kozina je povedala, da je pri študentih opaznega manj sramu, svoje težave lažje priznajo. Pri psihosocialnih težavah pa je opazen porast anksioznosti, depresije in socialne izoliranosti.

In kako je videti pomoč s strani študenta, ki išče pomoč? Sama sem jim večkrat pisala predlani, ko sem po sporu doma odšla na svoje. Najprej sem jim pisala, ko sem mislila, da me bodo izselili iz študenta zaradi neplačanih računov – takrat so odpisali pet dni kasneje, kar je vseeno relativno hitro, in mi svetovali, naj se dogovorim z upravo študentskih domov. Ker so ignorirali moja vprašanja o nastanitvi Srce, sklepam, da moja situacija ni bila dovolj kritična. Nadaljnje sem se obrnila na njih, ko sem se odločila za pavziranje in nekajmesečno delo v tujini, vedela pa sem, da potrebujem status, če želim delati – pustimo tokrat ob strani kritiko študentskega trga dela. Nisem vedela, kdaj so roki, kam se lahko vpišem in če se sploh lahko. Ponovno so odpisali razmeroma hitro, predvsem pa zelo natančno. Določeni podatki so bili celo podčrtani in pobarvani, kar je pripomoglo k lepšemu pregledu. Izkoristila sem še svoj čas v pisarni, ko sem opravila intervju, in povprašala o možnostih samostojnega gospodinjstva in financiranja s strani države, kljub temu da še nisem dopolnila šestindvajsetega leta. Odgovor je, znova, bil izčrpen in natančen, tako kot vsi njihovi doslej. Dobro je vedeti, da obstaja institucija, ki hitro, natančno in legitimno odgovarja na pravna vprašanja študentov.

Vrhunski športniki po diplomo v tujino

Besedilo: Jaka Kozmelj in Nejc Grilc

Foto: Brynn Lennon

Vrhunski šport in študij. Na prvi pogled popolnoma nezdržljivi stvari. Tako za eno kot za drugo velja pravilo, da je za dobre rezultate treba vložiti veliko truda, časa in energije. Za združitve obojega bi marsikdo potreboval dneve, daljše od 24 ur, toda obstajajo posamezniki, ki jim to uspeva, spet drugi pa so eno ali drugo pustili na stranskem tiru. Tisti, ki se odločajo za združitve obojega, se tako v športu kot v pridobitvi izobrazbe največkrat preizkušajo v tujini.

Vrhunski športnik trenira dvakrat na dan, počitnikuje vsega nekaj dni na leto in ogromno potuje. Utrujenost, razbolele mišice, psihična koncentracija na prihajajoče tekme, vse to so dejavniki, ki dopuščajo malo možnosti in časa za akademsko udejstvovanje. Uspešen študent preživi večino svojega dneva na fakulteti, v knjižnici in v laboratorijih. Neprespalne noči, otrdelost od sedenja za učbeniki in utrujenost od nenehne prisile k zbranemu poslušanju predavateljev, kako naj se mladenič oziroma mladenka pripravi do tega, da se resno ukvarja tudi s športom?

Težko je potegniti vzporednice med aktivnim udejstvovanjem v športu in fakultetno izobrazbo. Profesionalni šport in študij sta še posebej težko združljiva v športnih panogah, pri katerih je prisotnih veliko potovanj. Eden takšnih športov je kolesarstvo, dober primer zahtevne situacije, v kakršni se znajde športnik, pa je **Tim Mikelj**, nekdanji član Save iz Kranja.

Tim je v kategoriji starejših mladincev pokazal, da je lahko povsem konkurenčen najboljšim, nena zadnje je bil tudi član slovenske reprezentance na svetovnem prvenstvu v Firencah, kjer so slovenski kolesarji po zaslugi Mateja Mohoriča osvojili zlato. Vseeno Mikelj ni želel tvegati in vztrajati v kolesarstvu: »Kot kolesar sem veliko obetal, vendar se mi je včasih vseeno porajal dvom o prihodnosti. Nisem bil prepričan, da želim življenje posvetiti tekmovalnemu športu, predvsem pa nisem bil prepričan, če bom od kolesarstva lahko živel.«

Po prezgodaj končani karieri se je želel posvetiti poklicu, pri katerem bi lahko sodeloval z ljudmi. Izbral je študij psihologije, ker pa so za vpis razpisani zelo visoki pogoji, jih kot nekdanji športnik ni dosegal: »Težko je usklajevati študij in že prej pouk na srednji šoli ter vrhunski šport, enostavno ti pobere preveč energije. Psihologija je bila moja velika želja, zato sem začel iskati poti v tujini.«

Odločil se je za študij v Veliki Britaniji, in sicer na univerzi v Aberdeenu. Pravi, da mu je bila sprememba kulture in jezika velik izziv, hkrati pa se je s selitvijo tudi dokončno osamosvojil. Odločitve ne obžaluje, sploh zaradi drugačnega načina dela: »Na univerzi je 15 tisoč študentov, profesorji pa želijo vseeno z vsakim vzpostaviti nek oseben odnos. Veliko je samostojnega dela, seminarjev in projektov, predvsem pa mi je všeč odnos. Ni prisotne tekmovalnosti med študenti, profesorji pa na nas ne gledajo

vzvišeno. Za njih je največji uspeh, če študentje z univerze nekoč postanejo bolj uspešni od njih.« Tako je Tim, predvsem zaradi neposluha slovenske države in neprimerne ureditve, ki nekdanjemu športniku ob začetku študija ne nudi nobenih olajšav, svoje znanje odnesel v tujino, zdaj pa tudi pravi, da ne ve, če se bo še vrnil v Slovenijo.

Nekoliko poseben je primer kolesarskega »wunderkinda« **Mateja Mohoriča**. Podoben je do dvajsetega leta osvojil dva naslova mladinskega svetovnega prvaka, prestopil v eno najboljših ekip na svetu – Cannondale, vmes postal zlati maturant na kranjski gimnaziji, ob vseh uspehih pa ni pozabil niti na študij. Preden se je dokončno posvetil kolesarstvu, je razmišljal o študiju biologije ali vpisu na

Za profesorje univerz je največji uspeh, če njihovi študentje nekoč postanejo bolj uspešni od njih.

strojno fakulteto, sedaj pa preko interneta študira na Danskem: »Način študija je zelo primeren za profesionalne športnike, saj se vsa predavanja snemajo, profesorji pa jih nato ob koncu tedna naložijo na poseben portal za študente, ki študirajo preko spleta. Tako lahko predavanja gledamo kadarkoli, potrebujemo le internetno povezavo. Ocenjujejo nas z Learning Activities – raznimi pisnimi izdelki, imamo pa tudi pisne in ustne izpite.«

Letos je za študij izkoristil predvsem čas med potovanji na dirke in pa proste ure v hotelu med pripravami. Matej pravi, da lahko zaenkrat relativno uspešno sledi študiju, tudi pri ocenjevanju so profesorji prilagodljivi: »Za datum se dogovorimo tako, da se ne prekriva z mojim načrtom dirk, ustni izpiti pa potekajo preko programa, ki deluje podobno kot Skype. Zadovoljen sem, da sem se odločil za tovrsten študij, ker tako sproti treniram tudi glavo.«

Mohorič pri študiju na daljavo nikakor ni osamljen primer, ravno mesto Aalborg na Danskem oziroma tamkajšnja univerza je dokaj redno »zatočišče« študentov športnikov, ki si poleg športne kariere prizadevajo tudi za pridobitev višješolske izobrazbe. Predavanja in izpiti preko interneta se nekako lažje umestijo v natrpane urnike športni-

Izobrazbo postavljajo na prvo mesto.

Tujina tako očitno ostaja zelo mamljiva tudi za športnike študente, kakšne pa so razmere v Sloveniji? Univerza v Ljubljani športnikom pomaga s posebnim statusom, ki ga lahko študentje pridobijo s potrdilom o kategorizaciji pri Olimpijskem komiteju Slovenije. Študentje s tovrstnim statusom pridobijo nekatere ugodnosti, kot so neobvezna udeležba na predavanjih in vajah, izredni izpitni roki ob dogovorih s profesorjem in tudi možnost, da v višji letnik napredujejo, čeprav so zbrali manjše število kreditnih točk, kot ga imajo posamezne fakultete razpisane za napredovanje v višji letnik. **Sebastian Skube**, slovenski roketni reprezentant, ki si kruh trenutno služi na Danskem pri Silkeborgu, je pred odhodom v tujino dokončal študij biokemije in za svojo diplomsko nalogo prejel tudi Prešernovo nagrado. *»Večino študija sem opravil, ko sem igral še v svojem matičnem klubu (RK Trimo Trebnje, op. a.), kjer so mi dovolili, da sem izpustil jutranje treninge. Študij biokemije me je izjemno zanimal, večjih težav nisem imel. Moj urnik pa je bil seveda zelo naporen, dopoldne sem imel predavanja in vaje, popoldne je sledilo učenje, zvečer pa treningi,«* pove nekdanji

član RK Celje Pivovarna Laško. Sebastian priznava, da mu je bil študij zelo pomemben: *»Študija nikoli nisem dojemal kot plana B, jemal sem ga zelo resno. Študij biokemije je enostavno pretežak, da bi ga vzel z levo roko ali postavljaj na drugo mesto.«* 27-letnik, zanimivo, ni nikoli izkoriščal statusa športnika: *»Statusa nisem potreboval, vse letnike sem opravil redno. Pravzaprav niti ne vem, kakšne bonitete športniki na Univerzi v Ljubljani imamo.«*

Športniki študentje se torej na najrazličnejše načine prilagajajo oviram, ki jih prinaša združevanje študija in športa. Kljub utrujenosti, nenehnim naporom in odrekam skušajo v življenju doseči kar največ in to na obeh področjih. Prosti čas? Te besede v »slovarju« športnikov študentov verjetno ne boste našli, vsaj ne pri tistih, ki si zares želijo uspeti tako v vrhunskem športu kot tudi na intelektualnem odru. Z željo in voljo pa tudi z obilico trme se lahko doseže vse. Ni vsakdo kos takšnim preizkušnjam, a tisti, ki jim uspe uspešno krmariti med preizkušnjami športa in študija, obetajo veliko. Bodisi na enem bodisi na drugem področju, če ne kar na obeh.

kov, saj se lahko ti učenju in izobrazbi posvetijo v času počitka, regeneracije.

Mladi slovenski športniki se v želji po izobrazbi nemalokrat podajajo tudi onkraj luže. Združene države Amerike na svojih univerzah ponujajo številne programe, na katerih lahko športniki popolnoma združijo šport in šolanje, univerze mladim športnikom pošiljajo ponudbe in štipendije ter jih vabijo pod svoje okrilje. **Maruša Černjul** je bila slovenska državna prvakinja v skoku v višino, po končani gimnaziji pa se je ob številnih ponudbah ameriških univerz odločila svojo pot nadaljevati na univerzi v Nebraski. *»Največja prednost študija je to, da si lahko sama ustvarim urnik in izberem profesorje, tako da se mi treningi ne prekrivajo s študijem. Vsekakor je zelo priročno tudi to, da imamo športne površine v sklopu kampusa, tako da ne izgubljam časa z vožnjo na trening oziroma domov,«* nam o pozitivnih vidikih študija v ZDA zaupa 22-letna Celjanka. Študira po programu Dietetika, šport in zdravje (NUTRITION AND HEALTH SCIENCES), izobrazbo pa postavlja na prvo mesto: *»Letos končujem štiriletni študij. Diploma je zame pomembnejša od športa, v profesionalni atletiki je premalo zagotovila, da bom od nje lahko dobro živela.«*

Irška ima nepojasnen šarm

Besedilo: Anamarija Lukovac

Foto: Anamarija Lukovac

Iz skupka vseh pripovedi o semestru v Stockholmu, letu v Madridu, norih izkušnjah iz Pariza in Bratislave si ustvariš predstavo o tem, kako študijska izmenjava v tujini poteka, kako je videti življenje Erasmus študenta in kaj vse se bo zgodilo tebi, če se boš odločil stopiti na to pot in boš zapustil udobno življenje v domači državi. Ko prideš na izmenjavo, se ti predstave porušijo in živeti lahko začneš čisto svojo popolno neponovljivo izkušnjo v mestu ali državi, ki si jo izbral.

Moja izbira ni bila težka. To, da si želim vsaj en semester študirati v tujini, sem vedela, še preden sem maturirala, za Irsko pa sem se odločila v trenutku, ko sem besedo prebrala na seznamu univerz, s katerimi ima naša fakulteta pogodbo o izmenjavi. Včasih je treba ljudem pojasniti, da na izbiro nista vplivala (IZKLJUČNO) Jameson in Guinness. Irška ima nepojasnen šarm. Je kot droga, od katere neverjetno hitro postaneš odvisen. Podeželska država, s prestolnico, ki se ne baha, ampak vabi s svojo preprosto skromnostjo.

Mesto glasbe in literature

Nobeno evropsko mesto me ni zasvojilo tako, kot me je Dublin. Ni veličasten Pariz, ni romantičen Rim, metropolitanski London ali slikoviti Amsterdam. Ni ne seksi ne strastno sentimentalni, a ima osebnost in neizogibno postane tvoj dom. Stavbe v Dublinu niso visoke, arhitektura je preprosta, grajena večinoma iz kamna in opeke. Mesto je zraslo okoli reke Liffey, ki Dublin deli na dve. Čeznjo se vzpenjajo številni mostovi, vsak s svojo lastno zgodbo in slogom. Samuel Beckett Bridge ima obliko velikanske harfe, zaščitnega znaka Irske, na belih kovinskih obokih Ha'Penny Bridge se v noči svetlikajo neoklasicistične ulične svetilke, širina O'Connell Bridge je večja od dolžine, in to so le trije mostovi v samem centru mesta. Ulice in ceste v Dublinu so, kot pripoveduje veliko irskih pesnikov in pisateljev, široke in ravne, a se križajo tako, da se ni težko izgubiti tudi z dobro orientacijo.

Parka St. Stephen's Greens in Phoenix Park sta zeleni oazi v sicer zelo sivem mestu. Za njunimi ograjami lahko hkrati opazujemo galebe, golobe in labode, ki si perje namakajo v umetnih ribnikih. Študentsko življenje se steka s turističnim na Trinity Collegu in Temple Baru, ki se nahajata na desnem bregu reke Liffey. Temple Bar je okrožje in ne zgolj en znameniti bar, kjer se irski pubi, ki se tam imenujejo zgolj pubi, en za drugim vrstijo vzdolž prepletanih ulic. Ne glede na to, koliko je ura in kateri dan v tednu je, so lokali v tem predelu polni obiskovalcev. V vsakem igra živa glasba, pivo pa se toči v potokih. Dublin je mesto glasbe in literature. Če na stran postavimo Becketta, Joycea, Wilda, Yeatsa, Swifta,

Sterna, Stokerja in Shawa, česar resnici na ljubo ne moremo storiti, lahko mladi irski talent opazujemo kar na ulicah razvijajoče se prestolnice. Grafton, O'Connell, Henry in Talbot Street so polne nadobudnih mladih glasbenikov, ki neutrudno brenkajo na kitare in pihajo v orglice. Ni si težko predstavljati, da bodo nekoč, kot njihovi svetovno znani predhodniki U2, Sinéad O'Connor, Van Morrison, Snow Patrol, Enya in The Cranberries, tudi oni nekoč podirali svetovne glasbene rekorde.

Zelena pravljica

Ko Irci po tujem naglasu ugotovijo, da nisi od tam, te negotovo vprašajo, kakšen se ti zdi Dublin. Moj odgovor je vedno nezadržno pozitiven, kar pri domačinih izzove začudenje. »Si že bila v Londonu?« me brez izjeme vprašajo vsi Irci. »Ja, Dublin mi je bolj všeč,« brez pomisleka odgovorim. To jim ne gre v račun. »Ireland is a shithole,« se zarežijo s svojim simpatičnim naglasom, ki se ga lahko presenetljivo hitro naležeš. In prav zato mi je všeč. Ker je najlepša, najbolj prijazna in najbolj zabavna luknja, v katero sem kdaj padla.

Presenetljivo je, da med Irsko, ki jo predstavljajo filmi ter fotografije, in to, ki jo gledam z lastnimi očmi, ni skoraj nobene razlike. Trava je enako živo zelena in kot nebo z belimi oblaki posejana z razcepljenimi čredami ovac. Da bi videl gregorijansko eleganco kamnitih hiš z rdečimi vrati, belimi polkni in bršljanom, ki obrašča stene, se ti ni potrebno

Načrt vseh tistih, ki še niso izkoristili neponovljive priložnosti, ki jo ponuja Erasmus, bi moral biti jasen in neizpustljiv.

odpraviti na lov za zakladom, saj je prav vsaka irska vasica videti kot tiste z razglednic.

Irška je zelo redko poseljen otok s 6,5 milijoni prebivalcev. Znano je, da petnajstkrat toliko irskih potomcev živi izven meja svoje države zaradi številnih migracij v zgodovini otoške države. Kljub vsem tegobam, o katerih priča težka irška zgodovina, je težko verjeti, da bi kdo samostojno želel zapustiti čudovito irsko pokrajino. Bele pečine na zahodu otoka padajo kot zavese v Atlantik, ki so ga mnogi Irci prepluli v upanju na boljše življenje v Ameriki. Na jugu se atlantski ocean stika z belim obalnim peskom in ustvarja zrcalno sliko oblačnega neba. Zelene ravnine v osrčju Irske so okronane z nešteti gradovi, ki jim vladajo duhovi. Reke so kot zrcala, mirne in temne kot kanvas, na katerega svoj odsev slika ostala narava. Jeseni, ko drevesa sočasno z gorskimi praprotni postanejo rdeča, v plitvini tudi reke dobijo rjavkasto-rdeč odtenek. Okoli ozkih ukrivljenih debel dreves se vijejo bele meglice, v katerih se po ljudskih pripovedkah skrivajo vile in škrti. Keltski križi in napisi v gelščini spremljajo

Bele pečine na zahodu otoka padajo kot zavese v Atlantik, ki so ga mnogi Irci prepluli v upanju na boljše življenje v Ameriki.

kamnita obzidja ob ozkih cestah irskega zaledja. Ko pogled uzre nebo, se oblaki premikajo dvakrat hitreje kot v celinski Evropi, saj zaradi otoške lege in ravnega reliefa veter naglo vleče čez deželo in s tem ustvarja izredno spremenljivo vreme. Irski izrek pravi, da se na koncu mavrice skriva zaklad. Ker se vreme, ki je tudi ena izmed tem, ki jo Irci zelo radi omenijo v pogovoru, v enem dnevu trikrat spremeni, je mavrica zelo pogost pojav. Ko sem se nekega dne vračala iz trgovine, me je na parkirišču pričakal osupljiv prizor. Za ograjo parkirišča so se pasle tri oranžne krave, na zeleno grmovje je že padla jesen in pordečila liste. Z modrega neba, po katerem je krožila jata mladih krokarjev, sta se živobarvno bleščala dva popolna loka mavric, ki sta se stekala v tla, premočena od dežja. Slika, ki jo nariše otrok in se zdi tako preprosta, je bila zame eden najbolj čarobnih prizorov, kar sem jih kdaj videla.

Na Bradavičarki

Legendarna irska narodna pesem gre nekako takole: »*And that auld triangle went jingle-jangle, all along the banks of the Royal Canal.*« Na levem bregu Royal kanala za gostimi robidami stoji moj irski dom. Kildcock, mestece, ki se nahaja v okrožju Kildare, leži 35 kilometrov zahodno od Dublina in osem minut vožnje od univerzitetnega mesta Maynooth, kjer se nahaja univerza University of Maynooth. Je ena manjših univerz na Irskem, s pravim kampusom, živahnim študentskim življenjem in viktorijansko ka-

tedralo v svojem osrčju. Ko sem se prvič sprehodila po južnem delu kampusa, sem komaj verjela, da sem se znašla na univerzi, ki jo njeni študentje kličejo kar Bradavičarka. Ko se znajdeš na univerzi, ki bi jo sama raje primerjala z Oxfordom ali Cambridgeom, se pod vprašaj postavi vsaka druga univerza na tem svetu. Zakaj bi kdo sploh zgradil karkoli drugega, če lahko zgradiš ta srednjeveški čudež?

Po dveh mesecih, moram priznati, se lahko v Maynoothu začneš dolgočasiti. Kampus se po prvem vtisu ne zdi več velik, število lokalov, kamor zahajajo študentje, se kaj hitro skrči, in ko se kot študent tretjega letnika ozreš okoli sebe, ugotoviš, da občutek Bradavičarke ne ustvarja zgolj arhitektura, ampak tudi starost domačih študentov, saj se ti na fakulteto odpravijo kakšno leto ali dve prej kot pri nas.

Brez predsodkov potrjujem stereotype

Irci vizualno niso najbolj privlačen narod. Izhajam iz svojega okusa in morda se sliši, kot da stereotipiziram, a za to trditvijo kar trdno stojim. Če sem se na izmenjavi česa naučila, sem se tega, da imajo stereotipi precej dobro osnovo. Z ostalimi Erasmusovci se smejimo na svoj in tuj račun, ko na odpravi, ki bi nam morala odpreti obzorja in porušiti predsodke, potrjujemo stereotip za stereotipom. Ko glasne temnopolte Američanke na zabavo prinesejo pice in Francozi kremžijo obraze med pitjem kateregakoli vina, ki ni francoskega izvora, Nemki primer-

jata svoja skrbno urejena notesnika, ugotoviš, da je nekaj na vsem, kar si o narodih slišal prej. Španci se držijo zase, Brazilci ponoči »žurajo« tako glasno, da te mine kadarkoli obiskati Brazilijo, Američani zares skoraj ničesar ne vedo, Francozi se mučijo z angleščino, Italijanke ne glede na vreme nosijo balerinke, Irke imajo na obrazih celo drogerijo ličil, Irci pa šale stresajo iz rokava. Paddyji, Ryani, Briani, Seamus in Davidi, to so namreč najpogostejša in skoraj edina imena, ki jih nosijo Irci. Imajo smisel za humor, ki jim teče po krvi. Vsi domačini so neverjetno prijazni in ustrežljivi. Z izjemo tega, da te, če boš štopal, verjetno nihče ne bo vzel v avto.

Če potovanja odpirajo obzorja, jih življenje v tujini še toliko bolj. Kdo bi si mislil, da lahko en semester spremeni toliko. Izmenjava me ni spremenila kot osebo, a je izkušnja nedvomno spremenila moj pogled na svet. Predvsem vem, da Sloveniji njena majhnost škodi. Kljub temu, da živimo v središču Evrope in so nam na voljo številne nove možnosti za mednarodno povezovanje, smo izolirani. V samici, zaslepljeni v boju s svojimi lastnimi mislimi, jemo slabo hrano, ki nam jo tu in tam prinesejo od zunaj. Tako zelo smo podobni vsem ostalim ljudem, s talenti, ki so kompetentni talentom drugih narodov, a na žalost z ambicijami, ki so prepogosto omejene na lastno državo. Moj načrt je naslednjič iti še dlje, načrt vseh tistih, ki še niso izkoristili neponovljive priložnosti, ki jo ponuja Erasmus, pa bi moral biti jasen in neizpustljiv.

»To je Balkan, dežela iz sanj«

Besedilo: Špela Bizjak

Foto: Špela Bizjak

Črna gora – ena izmed redkih držav v Evropi, ki je manjša od Slovenije. Ta gorata država ni samo majhna, ampak tudi mlada, saj se je osamosvojila šele leta 2006 in tako postala druga najmlajša država na svetu. Ima več kot polovico manj prebivalcev kot Slovenija, okrog 600.000. Glavno mesto Podgorica, bivši Titograd, je majhno mesto, v katerem se težko izgubiš. Ker je bilo nekoč porušeno do tal, je ostalo malo zgodovinskih znamenitosti, ki bi privlačile turiste. Center mesta je poln butikov in lokalov, ki so (začuda) vedno polni. Ljudje radi posedajo in pijejo kavo, kar niti ni tako presenetljivo, saj je to balkanska navada.

Zakaj (ne) Črna gora?

Obstaja veliko stereotipov o Črnogorcih – saj veste – veljajo za najbolj »priden« narod na Balkanu. Priznam, da sem se našla udobnega balkanskega načina življenja. »Jutri« postane tvoj najljubši dan. Jutri ne bom jedla bureka, jutri se vpišem v fitness, jutri začnem pisati seminarsko nalogo, jutri bom skuhalo odlično kosilo. Ta stereotipna lenoba je hitro nalezljiva. Res je, da Črna gora ni pogosta in najbolj priljubljena Erasmus destinacija, za katero se odločajo študentje. Tu ni nobenih masovnih izletov na otoke, ameriških verig s hitro prehrano, zabav s tisoč študenti. A prav pomanjkanje tega naredi črnogorsko izkušnjo tako čudovito. Namesto množice novih poznanstev Erasmus študentov z vsega sveta sem tu spoznala manjše število ljudi, s katerimi smo postali prijatelji in niso le kolegi na izmenjavi. Namesto tisočih tujih Erasmus študentov v enem mestu smo v Podgorici štirje. In te, na prvi pogled pomankljivosti, delajo življenje in študij tu poseben, saj si tudi kot tuj študent poseben. Vsi se potrudijo, da se imaš v redu, da je vse jasno, kaj je treba storiti, da se imaš kar se da lepo. Naj se sliši še tako klišejsko, ljudje tukaj so res balkansko prijazni.

Življenje v Črni gori

Ljudje s severa Črne gore prihajajo v Podgorico, da bi dobili službo, imeli boljše življenje. Podgoričani se veliko šalijo na račun severnjakov, češ, da obstaja enosmerna cesta s severa do Podgorice. A ko malo pomisliš, to niti ni tako smešno. Večina študentov se odloči za študij v Podgorici in le redki se vrnejo nazaj domov, saj v svojem domačem kraju ne morejo dobiti zaposlitve. To pa predstavlja problem tudi za druge vasi in mesta na severu, ki postajajo prazna in zapuščena. Včasih uspešne tovarne na severu so propadle, s tem pa so ljudje izgubili delovna mesta. Povprečna mesečna plača je približno petsto evrov. V pogovoru z nekaterimi Črnogorci sem ugotovila, da večina ne prejema tako visoke plače. Prodajalke v trgovinah prejemale od dvesto do tristo evrov na mesec. Na drugi strani pa imajo nekateri plačo po več tisoč evrov.

Budva, Rusi in denar

Jug je veliko bolj razvit kot sever in je tudi najbolj privlačen za turiste, še posebej v poletnem času. Budva, Kotor, Bar, Ulcinj so obmorska mesta, vsak s svojo posebnostjo. Vsem poznana Budva, destinacija za divje in drage zabave, privablja priznane DJ-je in posledično tudi veliko ljudi. V Budvi večinoma dominirajo Rusi, ki gradijo luksuzne vile in vozijo avtomobile prestižnih znamk.

Kotor velja za mesto z najbolj kvalitetnim načinom življenja. Kot so mi povedali prijatelji Črnogorci, malo v šali, malo zares, hodijo mlade punce tudi zato v Kotor ali Budvo. Če imajo srečo, najdejo bogatega moža. In ko mačke ni doma, se miši rade vozijo v velikih avtomobilih in zapravljajo denar.

Počutim se kot doma

Črna gora ne ponuja samo razvitega juga in lepega morja. Sever je priljubljen predvsem pri športnih navdušencih, pohodnikih, tudi smučarjih, saj pozimi zapade kar nekaj snega. Letos je zapadel že konec oktobra. In prav ta raznolikost in majhnost me spominja na Slovenijo. Tudi tu se hvalijo z dejstvom, da se lahko v istem dnevu kopajo v morju in smučajo v gorah. Podgorica je, tako kot Ljubljana, pravzaprav odlična lokacija za potovanja v druga mesta. Turistične agencije organizirajo veliko izletov v Sarajevo, Mostar, Dubrovnik, Tirano, Skopje ... Tudi vlaki in busi so ugodni za individualne izlete znotraj države.

»Si iz Rusije?«

Je najbolj pogosto in prvo vprašanje, ko ljudje slišijo, da nisem od tu. Mogo-

Uporništvo se očitno začne že na faksu, saj študentje in tudi nekateri profesorji posežejo po cigareti sredi hodnika.

če, ker je slovenski jezik podoben ruščini in ker sem svetlolasa. Niso najbolj priljubljen narod v Črni gori. Za njih pravijo, da imajo veliko denarja, a so kljub temu zelo skopuški. A vseeno sem v Podgorici dobila občutek, da imajo radi tujce. Čeprav za Črnogorce nisem čisto tujec, ampak »njihova«. Še vedno so malo jugonostalglični. Večina je vojsko služila v Sloveniji, na Hrvaškem ali pa imajo tam družino, so se poročili s Slovenko ali Slovencem in prav radi poklepetajo o Sloveniji.

Slovenija v Črni gori

Črnogorci vidijo Slovenijo kot najbolj razvito državo v bivši Jugoslaviji in pravijo, da je vedno bila nekaj posebnega. Na kratko – menijo, da je Slovenija dobra država za dobro življenje. Najpogosteje povedo, da je zelo urejena država, ki spoštuje pravila, da imamo lepe hiše z urejenimi vrtovi. Tukaj namreč ni redkost videti smeti ob cesti in odlagališča sredi mesta. Kajenje znotraj lokalov in restavracij je prepovedano, vendar tega nihče pravzaprav ne upošteva. Presenetil me je znak »zabranjeno pušenje« na fakulteti. Le kdo bi kadil na fakulteti? Uporništvo se očitno začne že na faksu, saj študentje in tudi nekateri profesorji posežejo po cigareti sredi hodnika. Včasih se mi zazdi, da tu živijo približno 50 let za nami. Še vedno ne reciklirajo smeti, ne upoštevajo semaforjev. A kar je najboljše in velika prednost – sladoled tu stane še vedno manj kot en evro na kepico.

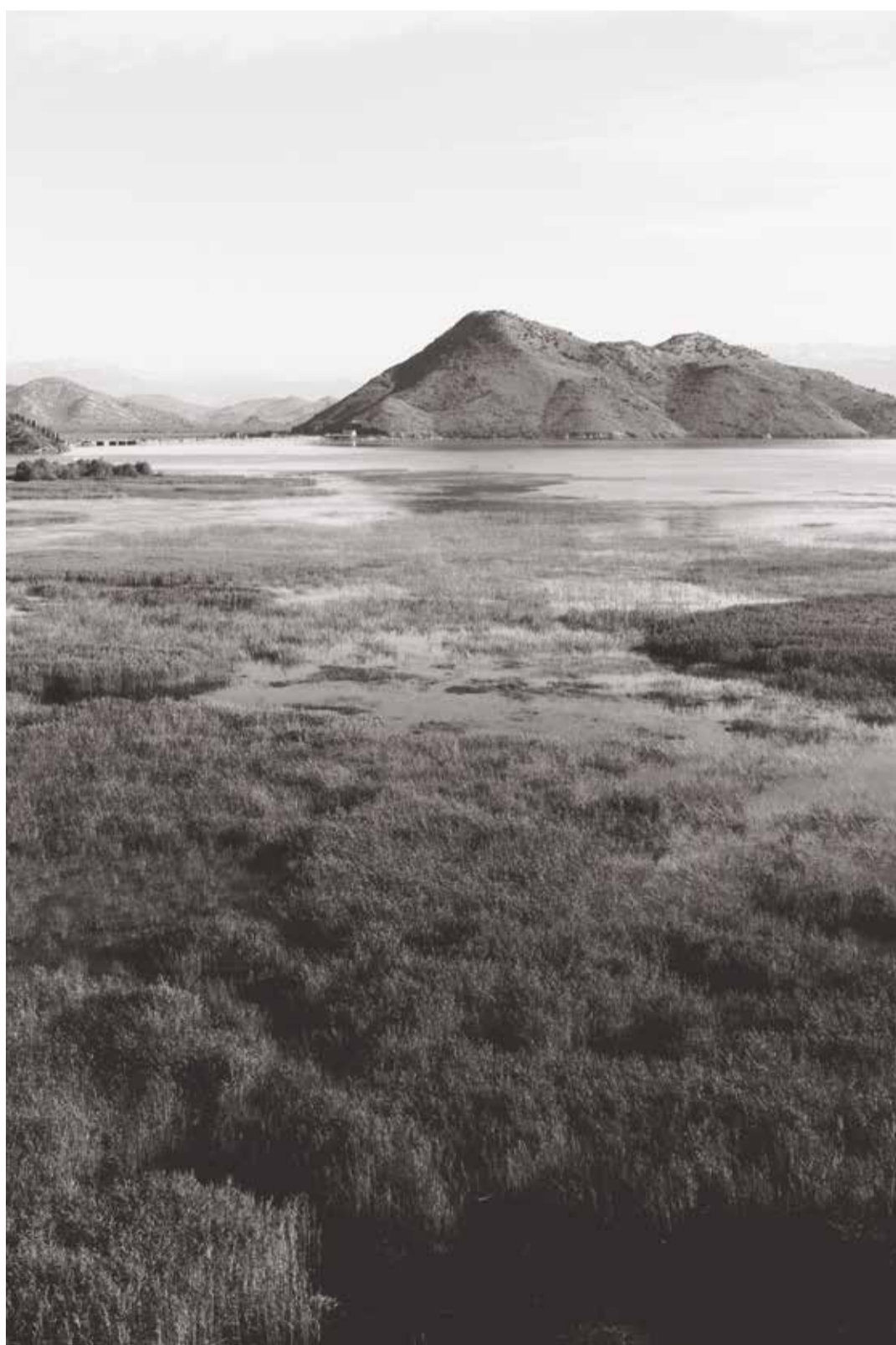
Na fakulteti

Študij v Podgorici se kar precej razlikuje s študijem v Ljubljani. Fakulteta, ki jo obiskujem, je Fakultet političnih nauka, smer Novinarstvo. Pozna se, da je univerza dokaj mlada. Presenetilo me je tudi majhno število profesorjev na fakulteti. Poleg domačih predavajo tudi profesorji s Hrvaške. Še bolj pa me je presenetila knjižnica, ki bi jo lahko opisala kot malo večjo sobo s knjigami in nekaj mizami, kjer se študentje lahko učijo. Vsi me sprašujejo, zakaj sem prišla študirat v Podgorico, ko pa imamo zelo kvalitetno univerzo v Ljubljani. Res je, kvaliteta je nepremerljivo boljša. Odnos s profesorji je tu precej neformalen in študentje redno obiskujejo predavanja. Tudi ob vikendih, kar se pogosto dogaja. Mogoče zato, ker za razliko od naše fakultete, njihova ni brezplačna, ampak morajo plačati petsto evrov na letnik, kar, glede na njihov življenjski standard, ni malo. Med predavanji veliko govorijo in sprašujejo. Profesorji včasih zaidejo s teme predavanj in povedo svoje izkušnje, a to le zato, ker študente zanima nekaj več, nekaj dodatnega. In profesor se tej radovednosti prepusti. Črna gora je zanimiva tudi z novinarske perspektive. Sama sem se poglobila v njihove časopise. Na žalost nimajo niti enega resnega, kvalitetnega časopisa. Vsebina časopisa je seveda odvisna od njegovega lastnika. Predvsem pa gre tu za bolj lahkotno branje.

Balkan ostaja balkan

»To je Balkan, dežela iz sanj,« kot bi zapel Bajaga v svoji pesmi. Balkan, nerazumljiv za cel svet. Prav to je njegov šarm, posebnost, ki privablja, zato ga ne poskušajmo razumeti, spremeniti. Študirati v Črni gori pomeni več kot pa samo šudirati. Pomeni spoznavati dobre ljudi, piti pravo »kuvanu kafu«, jesti burek za zajtrk, poslušati dobro glasbo v živo v enem izmed mnogih lokalov, učiti se tri različne jezike hkrati, obiskovati nepoznane kraje. Zaljubiti se v mesto, pa ne zaradi njegove lepote, ampak zaradi ljudi, ki si jih spoznal v njem. V mestu, kjer si prve dni ustvaril tisoče fotografij, ko si bil še turist v nepoznanem mestu. In tisoč več spominov, ki bodo ostali samo v tvojem »fotoaparatu«. Zdi se mi, da tako ni samo v Črni gori. Vsaka študijska izmenjava je posebna, prepletena s posebnimi ljudmi in izkušnjami. Zato vsi tisti, ki vsaj malo razmišljate o študijski izmenjavi, prenehajte razmišljati in se preprosto prijavite. Čisto enostavno je.

**Zaljubiti se v mesto,
pa ne zaradi njegove
lepote, ampak zaradi
ljudi, ki si jih
spoznal v njem.**

Hladna dežela z vročim srcem

Besedilo: Martina Lejčak

Foto: Lukas Rapp

15 prepotenih, izmučenih teles sedi v temačni sobi s temperaturo 80 stopinj Celzija in si kot pipo miru podaja steklenico hladne vode. Na sredini prostora se z vročih kamnov dviguje para, ki še bolj segreva prostor. Zraven peči stoji eden izmed njih, vrti brisačo po celotni savni in jo tako ohlaja. Ostali z dvignjenimi rokami vzklikajo: »The roof, the roof, the roof is on fire!« To je samo en od mnogih zabavnih trenutkov, ki smo jih doživeli med generalno skupščino mednarodnega društva FEJS.

FEJS gre na sever

Finska je dežela tisočerih jezer, gozdov, Božička, Muminov, Laponcev, savne, neuničljivih telefonov Nokia, igrice Angry Birds, losov in lososov. Dežela nerazumljivega jezika, najredkejše poselitve v Evropi, nenavadnih tekmovanj, črnih bonbonov z okusom po ribah, dragega piva in dobrih igralcev hokeja. V hladnejši polovici leta pa tudi dežela snega, ledu, mraza, vetra in teme. Za obisk te z vodo prepredene države pa sem jo jaz obiskala iz popolnoma drugega razloga. Finska je bila dolgo na mojem seznamu držav, ki bi jih rada spoznala. Letos sem končno dobila dober izgovor, da odidem tja, saj je mednarodno društvo FEJS na začetku novembra tam organiziralo srečanje.

Potovanje v zamrzovalnik

Prvi šok, ki ga vsak obiskovalec Finske doživi v hladnejših mesecih leta, je mraz. Ko stopiš skozi vrata letališča, začutiš mraz skozi vse plasti svojih oblačil, ob tem pa ni pomembno, kako toplo si oblečen. Četudi se temperature v prvem tednu novembra gibljejo med -5 in 10 stopinjami Celzija, je glavni problem močan veter, zaradi katerega imaš vedno občutek, da je zunaj vsaj pet stopinj manj. Ko se boste naslednjič pritoževali nad hladnim poletjem, prezdognjim snegom in jutranjo meglo, ki traja ves dan, se spomnite na Finsko. Tam sneži že septembra, pozimi imajo toliko sončnih dni, da jih lahko preštejejo na prste obeh rok, megla pa je lahko tako gosta, da ne vidiš, kje hodiš. Seveda se zaradi prilagodljivosti človeških bitji na mraz postopoma navadiš in ti je čez nekaj dni že skoraj vroče, ko termometer pokaže 8 stopinj Celzija nad ničlo. A mraz, veter in tema Fincev ne ustavijo. Popolnoma normalno se odpravijo v šolo, službo in po vsakdanjih opravkih, veliko pa je tudi takih, ki kljub temperaturam pod ničlo zunaj tečejo.

Vaasa – najbolj »sončno« mesto na Finskem

Ko gre za Finsko, pozabite na kratke razdalje. Večja mesta, tudi na jugu, ki je bolj poseljen, so med seboj oddaljena vsaj dve uri vožnje in prav nič nenavadnega ni, če vaš najbližji sosed živi 100 kilometrov stran. Tako je tudi Vaasa, kjer je tokratna skupščina potekala, od Helsinkov oddaljena štiri ure vožnje. Na Finskem je znana kot najbolj sončno mesto, kljub temu pa v svojih petih dneh nismo videli niti enega sončnega žarka.

Dvojezično mesto, kjer kot prvi jezik prevladuje finščina pred švedščino, je središče pokrajine Ostrobotnija. Vaasa velja za univerzitetno mesto, saj lahko tukaj študirate na treh različnih univerzah. Zaradi bližine univerz smo tudi mi poslušali nekaj predavanj. Prva predavateljica na dogodku je bila krizna komunikatorka **Elli Flén**, ki nam je svetovala: »Nikoli ne lažite, če sledite temu pravilu, ste lahko uspešni tako v novinarstvu kot v medijskih operacijah.« Sledil ji je svobodni novinar **Marcus Lillkvist**, ki je svojo formulo do uspeha v današnjih, za novinarje težkih časih sklenil z besedami: »Ne postavljaš si preveč vprašanj, samo pojdi.« Zadnji dan pa smo s profesorjem Arijem Nykvistgavom debatirali o novinarstvu v socialnih medijih in se z Viveco Dahl, novinarko finskega časopisa Vasabladet, ki izhaja v švedščini, pogovarjali o njenem delu dopisnice iz tujine. Kot je na dogodkih FEJS-a navada, smo se zadnji dan po vseh debatah in predavanjih odpravili na izlet. Tokrat smo odšli do z Unescovo dediščino zaščitene arhipelaga Kvarken, po katerem poteka finko-švedska meja. Najprej smo se sprehodili po zaščitene območju, nato pa smo se povzpeli na razgledni stolp.

Nenavadne navade Fincev

Med sestankovanjem smo našli tudi nekaj časa za zabavo. Tako smo se en večer pridružili študentski zabavi Fincev, oblečenih v kombinezone, ki jih pri

nas običajno pri delu nosijo pleskarji ali mehaniki. Študentje vsake fakultete imajo kombinezon v drugačni barvi. Bolj kot je kombinezon okrašen z našitki ali popisan, pomembnejši si. Na tej zabavi smo se mi, oblečeni v običajna oblačila, počutili nenavadno, čeprav bi bilo v drugačnih okoliščinah nasprotno.

Kaj sploh je generalna skupščina?

Zagotovo ste že slišali za Društvo študentov novinarstva FEJS, a morda niste seznanjeni z njegovim mednarodnim ozadjem. Kratica FEJS za seboj nosi angleško razlago Forum of European Journalism Students in idejo dveh študentov novinarstva, Danca in Nizozemca, ki sta leta 1986 organizirala prvo srečanje evropskih študentov novinarstva. FEJS je neprofitna organizacija, registrirana v skladu z belgijsko zakonodajo in ima tri glavna telesa; izvršni odbor, sekretariat in generalno skupščino. Društvo organizira dva dogodka na leto, to sta letni kongres in generalna skupščina. Srečanje generalne skupščine je namenjeno debati ter spreminjanju pravil in predpisov, medtem ko so na letnem kongresu v ospredju predavanja in različne delavnice. Vizija društva je spodbujanje razprav in izmenjava idej, ki zadevajo novinarstvo, tako med organizacijami kot posamezniki po Evropi. Kot vsako leto smo tudi

letos na skupščini izbirali izvršni odbor, v katerem je že drugo leto slovenska predstavnica Romana Biljak Gerjevič.

In kaj je FEJS za udeležence?

A če boste nekoga, ki se je udeležil vsaj enega FEJS dogodka, vprašali, kaj je FEJS, vam bo ta zagotovo odgovoril, da je to priložnost za vzpostavljanje novih povezav z novinarji po Evropi ter pridobivanje novih znanj in izkušenj. Hkrati je tudi priložnost za pridobivanje novih prijateljev iz tujine ter dober izgovor za potovanje in zabavo. Zaradi vseh pozitivnih učinkov po vsakem dogodku med udeleženci nastopi FEJS depresija, ko pogrešaš ostale udeležence, natrpan urnik, odmora za kavo, seveda pa tudi državo, ki je gostila dogodek. Naslednjič bomo debatirali, se kaj novega naučili in zabavali aprila v Atenah. Veseli bomo, če se nam pri tem pridružite.

Človek se enostavno prehitro naveže

Besedilo: Zala Fendre

Na študij v tujini so moje misli usmerjene vse od zaključenega tretjega letnika srednje šole. Takrat sem si obljubila, da bom vsaj eno leto študija preživela nekje izven meja drobcene Slovenije. Septembra je moje novo prebivališče postala vzhodna Nemčija, natančneje Weimar.

Za nemške razmere majhno mesto, ki bi bilo v Sloveniji tretje največje, je po približno dveh dneh pregnalo vse moje predhodne strahove. Izkazalo se je za idealno Erasmus destinacijo. Ko sem se januarja prijavila na izmenjavo, so me prijatelji samo pogledali: »Nemčija? Resno?« Češ, Erasmus se izkoristi na Portugalskem ali v Španiji! Toda zame je bila odločitev preprosta in tisti trenutek edina pravilna. Kot bodoča novinarka želim pridobiti znanje nemškega jezika. Neverjetno, kako nepredstavljivo lažje je nadgraditi svoje srednješolsko predznanje, kakršnokoli že je, v nemško govoreči državi. Proces deluje počasi, ampak občutna razlika je bila vidna že po dveh mesecih. V tem času ti uspe presedlati iz nerodne mimike in z nekaj osnovnih glagolov ter samostalnikov v tvorjenje dokaj spodobnih stavkov. Prav tako uspeš razvozlati približno vsako tretjo besedo med predavanjem in življenje postane veliko lažje. Če pa še za vsakim slišanim stavkom dodaš besedno zvezo »ganz genau«, se pa že skoraj počutiš kot čistokrvni Nемеc.

Nemška prestolnica kulture

Mesto sredi Turingije je zaznamovano z Johannom Wolfgangom Goethejem, Friedrichom Schillerjem, Franzem Lisztom in še enim Friedrichom – Nietzschejem, zato niti ni čudno, da je bilo pred 15 leti prestolnica kulture. Več kot očitno je tudi meka za študente arhitekture, saj po zastavljenem vprašanju »Kaj pa ti študiraš?« drugega odgovora sploh ne pričakuješ več – to je preprosto logično. Prav tako ugotoviš, da so ceste v Weimarju tlakovane in je vožnja s kolesom zaradi tega veliko bolj zanimiva in rekreativna kot običajno. Domačini radi pravijo, da bi lahko bila Turingija t. i. nemška Anglija, ker tudi tukaj velja nepisano pravilo: vedno imej dežnik pri sebi! Enostavno čudovita je jesen v Parku an der Ilm (ILM JE REKA, KI TEČE SKOZI MESTO). Hitro se znebiš občutka, da ne pada vsak vikend toča, ampak da je to le zvok kopit konjev, ki po tlakovcih vlečejo kočijo.

Weimar ne spada med največja mesta, to je jasno, toda ravno zaradi tega je toliko bolj očarljiv. Je ravno dovolj velik, da lahko najdeš vse za preživetje in ravno dovolj majhen, da si lahko iz enega na drugem koncu centra v petnajstih minutah. V primeru obiska mesta ljubljanske velikosti pa se moraš odpraviti le do železniške postaje in znova trajati le četrt ure, da pristaneš v Erfurtu.

Sto ljudi, sto čudi

Vsak dan se naučiš nekaj novega. Morda spoznaš

novi osebo, ki ima za seboj kup avantur in prihaja iz države, pri kateri ne poznaš imena prestolnice, morda pa je to le nova nemška beseda, ki jo lahko dodaš v svoj nastajajoči besedni zaklad.

Pozitivno presenečenje je bilo tudi spoznanje, da Nemci vsaj v vzhodnem delu niti približno ne ustrezajo stereotipu arogantnega naroda, prej nasprotno. V primerjavi s Slovenci so bolj odprti in prav tako nekoliko bolj prijazni. Res je tudi, da je to najverjetneje posledica števila mednarodnih študentov na Bauhaus Universität, saj ta velja za eno izmed fakultet v celotni Nemčiji z najvišjim odstotkom tujih študentov. Domačini so zato navajeni raznolikosti. Mnogo študentov prihaja iz Azije in ostanejo tukaj na izobraževanju dve leti, najde se ogromno število Južnoameričanov – od Kolumbije do Čila, ne gre prezreti niti Italijanov in Francozov ter male delegacije nekdanje Češkoslovaške. Slovenci kot po navadi ostajamo v manjšini.

Mnogo študentov ima s profesorji že skorajda prijateljski odnos. Pri sodelovanju v projektu organiziranja filmskega festivala delo poteka v manjših skupinah. Toda, kar je zanimivo – te skupine vodijo tudi starejši študentje, profesorica jih zgolj usmeri in občasno doda kakšno misel. Predavanja oziroma sestanki, ki potekajo kot pogovor med vsemi udeleženci, zaradi tega ne bi mogli delovati bolj domače in udobno.

Finančna »pravljičica« za skandinavske študente

Poleg nove države je zame v paketu prišla tudi prva izkušnja bivanja v študentskem domu. Trenutno si lastim enoposteljno sobo, veliko 20 kvadratnih metrov, opremljeno z najpomembnejšo tehnološko napravo – hladilnikom. Pravzaprav v Weimarju ne poznajo študentskih domov, kjer bi si moral deliti sobo. Vse pripada le tebi in čez čas ugotoviš, da si za le enkrat več odštete denarja kot za ljubljanski študentski dom na Kardeljevi ploščadi lastiš mini luksuz. Za vse Nemce, tudi Avstrijce, Angleže in vse študente, ki prihajajo iz skandinavskih držav, so tukaj cene nepremičnin smešno nizke, saj bi doma zgolj za bivanje ošteli okoli petsto evrov, tukaj pa se cena najete sobe v vrhunskem stanovanju prepolovi. Tudi javni prevozi so za študente izredno dobro poskrbljeni, saj lahko s študentsko kartico prepotuješ z regionalnim vlakom celotno regijo Turingijo. Seveda le v primeru, če strojevodje Deutsche Bahna ne protestirajo.

Leto dni v tujini v primerjavi z dvajsetimi leti življenja v domači državi ne pomeni popolnoma nič posebnega, je pa zanimivo dojemati tujo kulturo in jezik. Že sedaj pa se zavedam, da bo ob prihodu domov nekoliko čudno znova govoriti le v slovenščini in da bo na žalost nemogoče na vsakem vogalu kupiti znamenito »bratwurst«. Človek se enostavno prehitro naveže.

Christopher Ip: »Neodvisnosti še dolgo ne bo«

Besedilo: Nika Senica

Konec avgusta letos je kitajska komunistična partija odločila, da bodo morali biti kandidati za predsednika Hong Konga na volitvah, načrtovanih za 2017, potrjeni s strani 1200-članskega komiteja, zvestega kitajski vladi v Pekingu. Kmalu po oznanitvi so se začeli prvi prodemokratski protesti, ki se jih je udeležilo več sto tisoč ljudi in zasedlo glavne trge in ulice Hong Konga. V deklaraciji, ki sta jo leta 1985 podpisali Kitajska in Velika Britanija, je namreč zapisano, da bo imel Hong Kong visoko stopnjo avtonomnosti in svobode, razen mednarodnih odnosov in vojske. Protestov civilne nepokorščine se je oprijelo ime Gibanje dežnikov (THE UMBRELLA MOVEMENT), ki izhaja iz tega, da so študentje uporabili dežnike za obrambo pred policisti, ko so ti vanje metali solzivec. Študentom so se v sicer miroljubnem gibanju kmalu pridružili profesorji, delavci, podjetniki in politiki po vsem svetu, med njimi tudi Christopher Ip, študent Evropskih študij, rojen v Hong Kongu, ki trenutno opravlja eno leto študija v Franciji.

Christopher, 22. septembra je skupina študentov bojkotirala predavanja in pred vladnim poslopjem v Hong Kongu začela protestirati proti odločitvi Pekinga. Zakaj meniš, da se je to gibanje začelo prav v študentskih vrstah?

Ker je to gibanje, gibanje za našo prihodnost. Za nas mlade, za generacijo ljudi, ki smo v življenju izkusili demokracijo. Čeprav ne v celoti in jo zato zahtevamo sedaj. Naši starši imajo namreč drugačne poglede na to. Ko govorim s svojimi starši o tem, jih to ne zanima kaj preveč. Samo zamahnejo z roko, vendar pa proteste podpirajo. Moja družina je imela srečo, saj spadamo v srednji razred, moji starši imajo dobro službo. Seveda za nas želijo najboljše, vidijo, da si mladi težko privoščimo draga stanovanja in težko postanemo popolnoma finančno neodvisni od njih. Problem hongkonškega trga je, da je po odprtju postal monopolen in to se kaže predvsem pri nesramno dragih stanovanjih. Ti »oligarhi« zlahka narekujejo trende in cene. S protesti mladi sporočamo hongkonški in kitajski vladi, da si želimo ustvariti prihodnost, v kateri bomo imeli možnost izraziti svoje želje. Zato želimo univerzalno volilno pravico. To je naša pravica in obljuba Kitajske. Vendar se je slednja temu več let izogibala. Za leto 2017 so končno napovedali prve neodvisne volitve. A videti je, da so si o demokratičnosti volitev premislili.

So zato protesti civilne nepokorščine označeni tudi kot antikapitalistični?

Da! Hong Kong je najbolj ekonomsko »svobodno« območje na svetu, čeprav je to za tujce odlično, je za domače investitorje slabo, in to zaradi prej omenjenih oligarhov in monopolistov. Li Ka-Sing je eden izmed teh monopolistov. Njegova družina ima v Hong Kongu v lasti telekomunikacijski sektor in dve franšizi trgovin. Malih prodajalcev tako sploh ni. Li in njegova korporacija je s trga izrinila francosko trgovino Carrefour oziroma ji je preprečila prodor na

hongkonški trg. Domačini večinoma delamo veliko ur, za dobro plačo, ki pa še vseeno ne zadostuje plačevanju lastnega stanovanja. Ali živiš v prostoru v velikosti 2 x 2 metra ali pa pri 30-ih letih živiš doma pri starših. Tudi univerzitetno šolanje je drago. Prvih 12 let je zastoj, univerz ni dovolj za vse. Tudi zato, ker ne potrebujemo visokih kvalifikacij, da dobimo službo, tako kot jo v Evropi. Sem eden izmed redkih, ki se lahko univerzitetno izobražujem. Ker me zanima diplomacija, za katero pa v Hong Kongu ni dela, saj te vsak študij vedno pripelje na isto mesto: podjetništvo, ekonomijo. Drugih služb ni. Ta sistem je treba spremeniti. Mladi smo ambiciozni in delovni, a mnogi poklica, ki jih zanima, sploh ne morejo opravljati. Tudi zato se protestira.

Voditelji prodemokratskega gibanja Occupy Central with Love and Peace (OCLP) so dejali, da to ni revolucija, temveč mirovno gibanje. Pa vendar je policija nanje odgovorila z nasiljem.

Ni dvoma, da je policija ravnala nasilno po nepotrebnem. Vendar po premisleku menim, da so sami le opravljali svoje delo. Niti ne mislim, da delo policije narekuje kitajska vlada. O čemer se malo poroča, je to, da protestnike napadajo druge skupine, za katere se ne ve, od kod so. Policija takih »izpadov« ljudi ni navajena in je zato odgovorila neprimerno. To ni ponovitev protestov na trgu Tiananmen in tudi ne bo. Kasneje se je policija umirila, verjetno tudi zaradi pozornosti svetovnih medijev. Veliko je bilo govora o tem, kako bi gibanje poimenovali. To je, kakor se je izkazalo, zelo vplivalo na pogled Pekinga na naše zahteve. Najprej se je gibanje klicalo Umbrella Revolution, a se je nato preimenovalo v Umbrella Movement. Prvo poimenovanje bi namreč zaradi radikalnega tona vzbudilo še bolj negativne odzive pekinške vlade.

Sam si, čeprav trenutno študiraš v Franciji, bil zelo aktiven pri gibanju. Organiziral si projekt, ki bi ozavestil tudi tuje študente o dogajanju. Kakšen odziv si dobil od tujih študentov?

To je tema, ki je zame in moje kolege doma izredno pomembna. Za proteste sem izvedel od njih, bil sem seznanjen z vsem dogajanjem. Ko se je res začelo, sem bil v precepu, kako naj pomagam. Moji kolegi so bili v Hong Kongu, daleč stran, nasilno preganjani s strani policije, jaz pa sem bil tukaj, na varnem. Zato sem naredil plakate in jih slikal s tujimi študenti, ki sem jih spoznal tukaj. Slike sem nato preko Facebooka posredoval svojim kolegom in jim pokazal, da niso sami. Odziv s strani tujih študentov je bil dober. Večina jih prihaja iz demokratičnih držav in so seveda naše gibanje podprli, obenem pa obsodili nasilje policije.

Trenutno se je situacija sicer umirila, med temi, o katerih se bolj kot ne šepeta, je tudi v prihodnosti morebitna neodvisnost Hong Konga.

To se nikakor ne bo zgodilo. Niti to ni cilj gibanja, kakor je meni znano. Če nam Peking ne pusti niti neodvisnih volitev, kako nam bo potem pustil samostojno državo? Trenutno se o tem ne govori in

mislim, da je tako bolje. Če bi začeli takoj z neodvisnostjo, bi Kitajsko zajela še večja panika. Neodvisnost se Hong Kongu niti ne bi izplačala. Poleg tujih je izredno veliko bogatih kitajskih investitorjev in, če bi Kitajska zaprla meje, kar bi jih zagotovo, če bi prišlo do samostojnosti, bi bil Hong Kong v velikih težavah. Predvsem ekonomskih, pa tudi političnih. Nima namreč vzpostavljene trdne vlade. Mislim, da neodvisnosti še zelo dolgo ne bo.

Čeprav ni prišlo do večjih akcij s strani Pekinga, voditelji gibanja proslavljajo, saj je za njih zmaga že, da so tako dolgo zdržali.

Seveda, na ulicah vztrajajo že skoraj dva meseca. Ne bi rekel, da ravno proslavljajo, ampak so samo zadovoljni, da jih je opazil svet in Peking, kar je bolj pomembno.

Pa vendar je na začetku novembra Carrie Lam, glavna sekretarka administracije Hong Konga, medijem sporočila, da pogajanja ne pridejo v poštev.

Da, mnogim je že dolgo jasno, da vlada ne želi pogajanj. A menim, da tudi samo gibanje ni bilo zelo dobro organizirano. Več voditeljev gibanja se med seboj ne razume. Ne sodelujejo skupaj, nismo enotni in tako ne dovolj glasni. Peking je nedavno prepovedal vstop v državo trem voditeljem protestov. Pri tem so jim preklicali dokument, ki hongkonškim prebivalcem dovoljuje prehod na Kitajsko. Kaj se bo zgodilo od tu naprej, si nihče ne upa napovedati.

Prodemokratski protestniki so izrazili veliko razočaranje nad neodzivnostjo britanske vlade. Dejanja Pekinga je sicer obsodil nekdanji hongkonški guverner Lord Patten. Ali meniš, da ima Velika Britanija še vedno dolžnost do Hong Konga?

Da, ima jo. Ko je leta 1984 skupaj s Kitajsko podpisala deklaracijo, se je zavezala, da bo skrbela za to, da se pravice, ki jih je Hong Kong in njegovi prebivalci pridobil med britanskim vladanjem, ne bodo končale. Izkazalo se je, da je sedanji predsednik Leung Čun-Jing lutka Pekinga. V naših očeh je britanska vlada dovolila Kitajski, da popolnoma ignorira mednarodno podpisani sporazum in logično je, da smo zelo razočarani.

To je gibanje za našo prihodnost. Za nas mlade, generacijo, ki smo izkusili demokracijo. Ne v celoti, zato jo zahtevamo sedaj.

Kaj je izpod peres nastajalo letos?

Knjižni sledovi letošnjega leta

Besedilo: Uršula Vratuša Globočnik in Tadeja Kreč

Foto: Sanja Gornjec

V knjižnicah se včasih zdi, da čas stoji. Police, polne knjig, mirno čakajo zagrizene bralce ali pa vsaj tiste srednješolce, ki jih še pestijo predpisana domača branja. Pa vendar na police vsako leto prihajajo nove knjige, ideje, kontradiktorne starim. Z vsako novo knjigo med policami nastane manjši preplah – nasprotujoče si teorije, srečni in nesrečni konci, teološka, panteistična ter ateistična literatura, realizem in znanstvena fantastika skupaj nastavljajo ogledalo času. Kaj je izpod peres nastajalo letos?

V iskanju odgovorov odločno zakorakava v nekaj knjižnic, knjigarn, se zaklepetava z osebjem in tudi sami zagrizeva v branje. Vse to z namenom seznanitve o novostih in spodbujanja k aktualnemu branju. Po besedah knjižničark so še vedno najbolj izposojani romani z ljubezensko tematiko, kriminalke, zgodovinske zgodbe in psihološki romani.

Drago Jančar: To noč sem jo videl

Avtor velja za največjega slovenskega sodobnega pisatelja. Novembra letos je prejel francosko nagrado za najboljšo tujo knjigo, in sicer prav za delo *To noč sem jo videl*, ki je izšla že leta 2010. S to je požel tudi kresnika 2011. Knjiga o obdobju druge svetovne vojne na Slovenskem s strani petih pripovedovalcev, čigar življenjske zgodbe so po neverjetnih naključjih povezane.

Dan Brown: Inferno

Odmevni avtor Da Vincijeve šifre se vrača s četrto knjigo, ki je zelo hitro postala svetovna uspešnica, slovenski prevod pa je na police prišel letos. Zgodba o harvardskem profesorju Robertu Langdonu, ki se zbudi v firenški bolnišnici s pretresom možganov in brez spomina o tem, kaj se mu je zgodilo v zadnjih nekaj dneh. Ker ga nekdo želi mrtvega, v žepu svojega suknjiča pa najde neznan predmet, skupaj z mlado zdravnico beži najprej po Italiji, nato v Turčijo. Izkaže se, da je predmet v njegovem suknjiču ampula z biološkim orožjem, ki pri tretjini človeštva povzroči neplodnost. Na poti rešitve ju vodijo verzi iz Dantejeve Božanske komedije.

Gillian Lynn: Ni je več

Delo je sicer izšlo že leta 2012, v slovenskem prevodu pa smo ga dočakali letos. Kriminalka prikaže življenje mladega para, Nicka in Amy, in sicer pred in po tem, ko Amy na peto obletnico njune poroke nenadoma izgine. Knjiga oriše ženski in moški pogled na zvezo in njuno nasprotno razmišljanje ter doživljanje. Amy pred poroko sanja o romantični ljubezni, pozornosti in lagodnem življenju, po njej pa se te sanje iz dneva v dan bolj razblinjajo. Nick je

praktičen, sprva malce zmeden moški, ki se mu zdi, da je njuna zveza povsem sprejemljiva, a se z ženo nikoli ne pogovori o težavah in o njenem pogledu na skupno življenje. Ko Amy izgine, je Nick tudi glavni osumljenec v preiskavi, na katerega kažejo vsi dokazi. Vsak od njiju pride do spoznanj, ki ju spremenijo, pri bralcu pa vzbujajo napetost.

Danilo Kiš: Peščena ura

Bogate sinestezije, tankočutnost, občutljivost in liričen jezik zaznamujejo moderni roman, ki obravnava temo spomina. Kot je razdrobljen spomin, je tako fragmentarna tudi forma romana: 67 koščkov. Delo je posvečeno usodi Judov na Balkanu, pisano v obliki pisma. Z besedami avtorja: »*Roman Peščena ura je podoba nekega razpokanega časa, razpokanih bitij in njenega počenega ustvarjalca.*« Prevajalka Seta Knop je bila za delo nominirana za letošnjo Soretovo nagrado.

Cheryl Strayed: Divja

Letos je v slovenskem prevodu izšla knjiga, ki nosi podnaslov *Izgubljena in najdena na pešpoti življenja*. Z vprašanjem o smislu življenja se sreča vsak. Nekateri odgovor nanj iščejo vse življenje, drugi ga srečni najdejo prej. Marsikaj je pomembnejše in večje od človeka. Kdor je izkusil to resnico, lahko iz nje živi. Knjiga govori o iskanju sebe, odgovarja na vprašanja smisla življenjske poti, ljubezni, upanja ter notranje moči, ki se na dolgi poti izkristalizirajo pri mladi, nežni in ranjeni ženski duši. Cheryl se pri 22-ih letih zrušijo tla pod nogami, saj ji umre mati (OČETA JE IZGUBILA ŽE V OTROŠTVU), razpade ji zakon,

kratkotrajni užitki, ki jih ponuja svet, pa je ne osrečujejo več, zato je v življenju in svetu zmedena in nezadovoljna. V izgubljenosti se odloči za neverjeten podvig in se, povsem brez kondicije in izkušenj, poda na 1800 km dolgo gorsko pot ob Pacifiku, kjer se sreča z nevarnostmi, hudim mrazom, ubijajočo puščavo, nenavadnimi in zanimivimi ljudmi. Dolgo pot premaga, pri čemer najde in utrdi tudi sebe, saj »moč poraja moč«, kot pravi.

Evald Flisar: Začarani Odisej

Flisarjeva zadnja knjiga je bila nominirana za kresnika 2014. V njej *Odisej* ne išče Itake, ampak samega sebe, svojo identiteto, kar je v Flisarjevih romanih vselej prisotno. Glavni junak skrivnostno izgubi spomni, zato postane prazen slehernik. V iskanju ozadja dogodka avtor vpleta kriminalne prvine, tako da nas branje pritegne in nas nehote obliva tudi srh. Zunanja zgradba dela so pisma, ki jih osrednji lik piše na različne naslove, zadnjega pa naslovi kar na Boga. Hkrati avtor obravnava odrezanost človeka od lastne duše in izraža nerazumevanje do Boga, ki to dopušča.

Med bralci še vedno odmeva večkrat nagrajeni roman o koroških Slovencih **Angel pozabe Maje Hederlap**, pa tudi **Vojnovičev roman Jugoslavija, moja dežela**. Lani je v prevodu izšla in vzbudila izredno zanimanje bralcev **In v gorah odzvanja** avtorja **Khaleda Hosseinija**, ki še posebej obravnava tematiko odnosov znotraj družine. Nobelovo nagrado za literaturo je letos prejel francoski avtor **Patrick Modiano**.

Filmski odmevneži letošnjega leta

Besedilo: Anže Lebinger in Gal Jerman

Sodobni filmski gledalec je po eni strani v privilegiranem položaju, saj svet filma na letni ravni sproducira številna in pa predvsem zelo raznolika doživetja na velikem platnu. Po drugi strani je zaradi pomanjkanja časa in nihajoče kakovosti pred težavno nalogo izbire, kaj naj si pravzaprav ogleda. Pri tem pomagajo napovedniki, vendar zelo pogosto podajo preveč vsebine. Z namenom, da bi vam bilo v letu 2014 pri tem opravilu nekoliko lažje, smo pripravili pregled letošnjih najbolj odmevnih celovečercer.

Bes (2014)

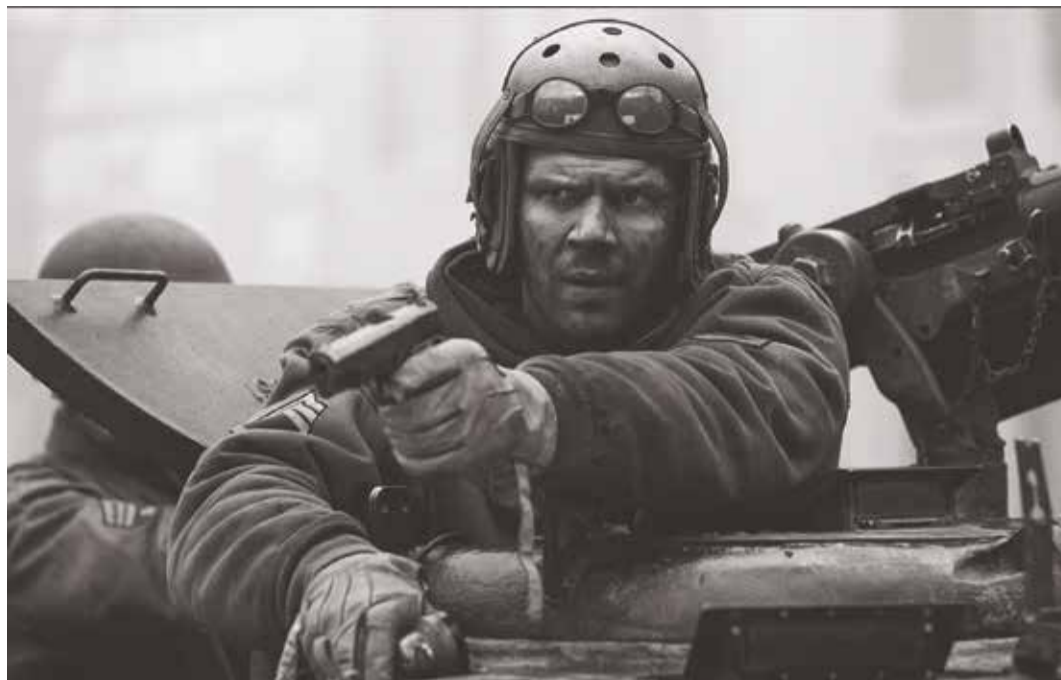
Akcija, Drama, Vojni, 134 min, Brad Pitt, Shia LaBeouf, Logan Lerman

»Kmalu se bo končalo. Toda pred tem mora umreti še veliko ljudi,« so besede Dona 'Wardaddy' Collierja (PITT), poveljnika tankovske divizije, ki svoje može z izrazom gnusa na obrazu vodi skozi krvava polja človeških ostankov. Režiserju Davidu Ayerju je uspelo z nepopustljivo iskrenostjo prikazati klavstrofobičnost notranjosti vojnega tanka in psihološko iznakažene može, ki se skrivajo v njem. Tank je njihova obramba, dom in življenje. Postavljena v središče groze se mora peterica zoperstaviti armadi nemških vojakov, ki jih obkolijo, ob tem pa na kocko postaviti svoj lasten obstoj. Ta je nepovratno zaznamovan s posttravmatsko stresno motnjo, ki jo film postopoma razkriva skozi izjemno tekoč dialog in navdušujočimi predstavami glavnih igralcev. Dogajanje je resda počasno, a nikoli dolgočasno, pri čemer nedvomno pomagajo akcijski prizori, ki, čeprav avdiovizualno dih zastajajoči, tokrat zavzamejo sekundarno vlogo in služijo zgolj kot podpora intenzivnemu prikazu moralnega propada vojakov. V vojni velja zgolj eno pravilo; ubij ali umri. Kako primerno, da je v zgodbi vseskozi prisoten tudi religijski motiv in večno vprašanje, kakšnih grozot je v resnici zmožen človek.

Medzvezdje (2014)

Avantura, ZF, 169 min, Matthew McConaughey, Anne Hathaway, Jessica Chastain

Nekje v ne preveč oddaljeni prihodnosti smo upehali naš planet. Ta nam vrača s peščenimi viharji in nerodovitnostjo, ki ne dovoljuje izobilja, na katerega smo se na določenih koncih sveta zlahka navadili. Možna odrešitev za človeštvo se ponuja na drugem koncu vesolja, kamor se s pomočjo črvine poda poslednja Nasina odprava. Režiser Christopher Nolan je v svoji odisejadi zgodbo o družini in naravi človeka združil z epskim popotovanjem skozi kozmos. Slednje je podprto z uravnoteženo mero znanosti in fantastike. Fotografija in vizualizacija črnega prostranstva sta osupljivi. Za zvočno kuliso je zopet poskrbel Hans Zimmer, ki je tokrat za spremljavo ključnih prizorov uporabil bučanje cerkvenih orgel. Igralska zasedba zaradi klišejskih likov ne bo ostala v spominu, sta pa Matthew McConaughey in Anne Hathaway pričakovano suverena. Film krasi nekaj zares imenitnih trenutkov, celoten vtis pa poslabša predvidljiv scenarij, ki nemalokrat podcenjuje gledalca. Kljub temu ne gre zanikati dobro izkoriščene

žanrske tematike, ki med drugim zelo učinkovito prikaže časovno relativnost in odpira zanimiva vprašanja o človekovem obstoju.

The Raid 2: Berandal (2014)

Akcija, Kriminalni, Triler, 150 min, Iko Uwais, Yayan Ruhian, Arifin Putra

Kmalu po uvodni raciji se Rama v upanju, da bi zrušil stebre skorumpirane policije, odloči vstopiti v podzemlje kriminala, kjer ga čaka preizkušnja življenja. Čaka ga frantično nasilje, prikazano s stilizirano poetično lepoto. Ne boj, mesarsko klanje. Režiser Gareth Evans preprosto ne varčuje z močmi, ko pride do lomljenja kosti, rezanja mesa in drobljenja notranjih organov. A čeprav brizganje krvi dobi nov pomen, vse skupaj ne bi delovalo, če ne bi slonelo na poglobljenem scenariju, ki nasilje postavi v kontekst, glavnim likov pa nameni psihološko ozadje, čustva in motive. Indonezijski akcijski triler je bržkone najbolj osupljiv prikaz borilnih veščin v filmski zgodovini. Koreografija udarcev, prenos kamere in veščine, ki presegajo meje fizičnih zmogljivosti. Ekipa resničnih borcev, ki jih vodi Iko Uwais, je tokrat prekosila samo sebe, saj so borilne sekvence posnete z osupljivo mero realizma. Boj med vožnjo avtomobilov, v blatnih zaporih, hotelski kuhinji, na železniških postajah in mestnih ulicah. Brutalni spopadi povsod. Pesti, krogle, noži, kiji in kladiva. Prizaneseno ni nikomur.

Varuhi galaksije (2014)

Akcija, Avantura, ZF, 121 min, Chris Pratt, Vin Diesel, Bradley Cooper

Marvel je pri Varuhih tvegala več kot pri svojih siceršnjih junakih (IRON MAN, SPIDER-MAN ITD.), ki jih večina pozna precej bolje. Pisana družina s svojo neresnostjo tudi sicer odstopa od svojih stripovskih bratrancev. Zanimivo, da so avanture teh pravzaprav presegli. Film je namreč učbeniški primer tega, kako brezšivno združiti akcijo in komedijo. Scenarij s tega vidika postreže z odlično umeščenimi komičnimi vložki, medtem ko zremo v čudovito realizirano vesoljno prostranstvo, kjer najdemo bitja vseh možnih barv, velikosti in temperamentov. Spremljamo zgodbo mladega Petra Quilla (CHRIS PRATT), ki ga ob smrti matere ugrabijo vesoljni razbojniki. Fant odraste v plesno navdahnjenega galaktičnega zmikavca s smislom za humor. Na eni izmed svojih avantur se zaplete z mogočnim Ronanom. Pri reševanju galaksije mu po spletu okoliščin stojijo ob strani drevesasti Groot (VIN DIESEL), premeteni rakun Rocket (BRADLEY COOPER), zelena bojovnica Gamora (ZOE SILDANA) in mišičnjaški Drax (DAVE BAUTISTA). Težko je reči z gotovostjo, s čim so ustvarjalci zadeli v polno. Če že kaj, je še najbolj očitna ljubezen do predloge, ki se čuti skozi celotno filmsko pripoved. Nenavadna ekipa pač ima tisti peti element, tisti prepotrebni šarm, zaradi katerega končni izdelek enostavno klikne kot celota. Kot bi na čelo Star Wars

zasedbe postavili Indiano Jonesa in nato vse skupaj predstavili v novo, desetkrat bolj »funky« galaksijo. Pika na i je posrečen izbor glasbe iz sedemdesetih. Lahkotna avantura pa je zgled temu, kako narediti odličen poletni »blockbuster«.

Frank (2014)

Komedija, Drama, Glasbeni, 95 min, Michael Fassbender, Domhnall Gleeson, Maggie Gyllenhaal

Frank ima na sebi ogromno kartonasto glavo. Vedno. Skrivnostni in enigmatični vodja glasbene skupine je glavno gonilo te nenavadne kombinacije komedije in tragedije, ki se poigrava z običajno narativno filmsko strukturo. Po naključju se skupini pridruži še nerodno nadobudni Jon in slika je popolna. Toda, kdo je Frank in zakaj velikanska glava? Medtem ko se gledalec ob psihadeličnem glasbenem eksperimentiranju sprehaja med občutkom patetičnosti in odličnosti, nam zgodba skozi interakcijo oseb postopoma razkriva ozadje teh čustveno pohabljenih posameznikov. In prav ta nemirnost v njih pripomore k humorni strani celovečerca, ki se je potihoma prikradel med največja cinematična presenečenja leta. Premeteni, a ne pretenciozni dialogi, nevsiljiv humor s pridihom psihološke drame in večja kot življenje karizma Franka enačijo izvrstni zabavi, ki je vredna večkratnega ogleda. Nepredvidljiv in ekscentričen; izjemen. Frank je nekaj, česar še nismo videli.

Ni je več (2014)

Drama, Triler, 149 min, Ben Affleck, Rosamund Pike, Carrie Coon

Pisateljica knjižne uspešnice *Gone Girl* (2012) Gillian Flynn se tako v knjigi kot tudi v scenariju letošnjega celovečerca s skalpelo ostrino loteva institucije zakonskega življenja in problematike družbene izoblikovanosti vlog znotraj te svetinje. Čeprav je film vsebinsko veren knjigi, mu je režiser David Fincher namenil slogovno usmeritev, ki precej bolj izpostavi absurdnost zgodbe. S tega vidika je dramaturški lok hkrati brezhibno zgrajen, a obenem malce preveč predvidljiv, zaradi česar preobrti ne nosijo enake teže kot v knjigi. Ob zapostavljenosti presenečenj je dodana vrednost predvsem v brezhibni atmosferi tega neobičajnega trilerja. Jeff Cronenweth, ki je za kamero stal tudi pri kulturnem Klubu golih pesti, s pomočjo glasbe Trenta Reznorja in Atticusa Rossa pričara presenetljivo lahkotno, in na trenutke izrazito tesnobno vzdušje. Največji vprašaj sta bila glavna protagonista. In čeravno kvaliteta Bena Afflecka niti ni sporna, je bila skepsa ob izbiri nevpadljive

Angležinje Rosamund Pike povsem na mestu. Toda Pikeova je v vlogi razočarane gospodinje Amy ustvarila svojo najboljšo stvaritev, znotraj katere s pridom uporablja prvine »overactinga« in blesti v z norostjo prežetem hitchcockovskem zaključku. Zmoti pretirano pojasnjevalen in miselno usmerjajoč scenarij. Celota na ta račun zaostane za režiserjevima presežnima izdelkoma *Sedem in Klub golih pesti*.

Grand Budapest Hotel (2014)

Komedija, Drama, 100 min, Ralph Fiennes, F. Murray Abraham, Mathieu Amalric

Čarobnost barv, čudaški dialogi in kolaž prismojnih likov, ki jih v svojih mojstrovinih predstavi Wes Anderson, so produkti njegove neizmerne domišljije in radosti do filmskega izražanja. Tokrat nas zgodba v medvojnem obdobju vodi po poteh M. Gustava (FIENNES), hotelskega upravnika znamenitega Grand Budapest hotela. Postavljen v pravljico okolje in s svojo dodelano vizualno podobo, kjer vsak kader deluje kot slikarsko delo, film postreže z lahkotnim in sproščenim vzdušjem, ne manjka pa tudi za Andersona značilnih humornih nenavadnosti. Slednje so popolno izvršene s strani širokega nabora znanih filmskih imen. Vsak lik je zgodba zase, zgodba pa je na pretek. Nepreosljivo preskakovanje med sekvencami in bizarnimi dogodivščinami, ki so prav osvežujoče izvirne, nam ne prizanese niti za trenutek. Nagajiv scenarij nas udari točno takrat, ko tega ne pričakujemo. In čeprav zgodba v veliki meri meji že na absurdnost, je prav ta absurdnost tista, ki izzove vale smeha in občudovanja do Andersonove največje stvaritve.

Under the Skin (2013)

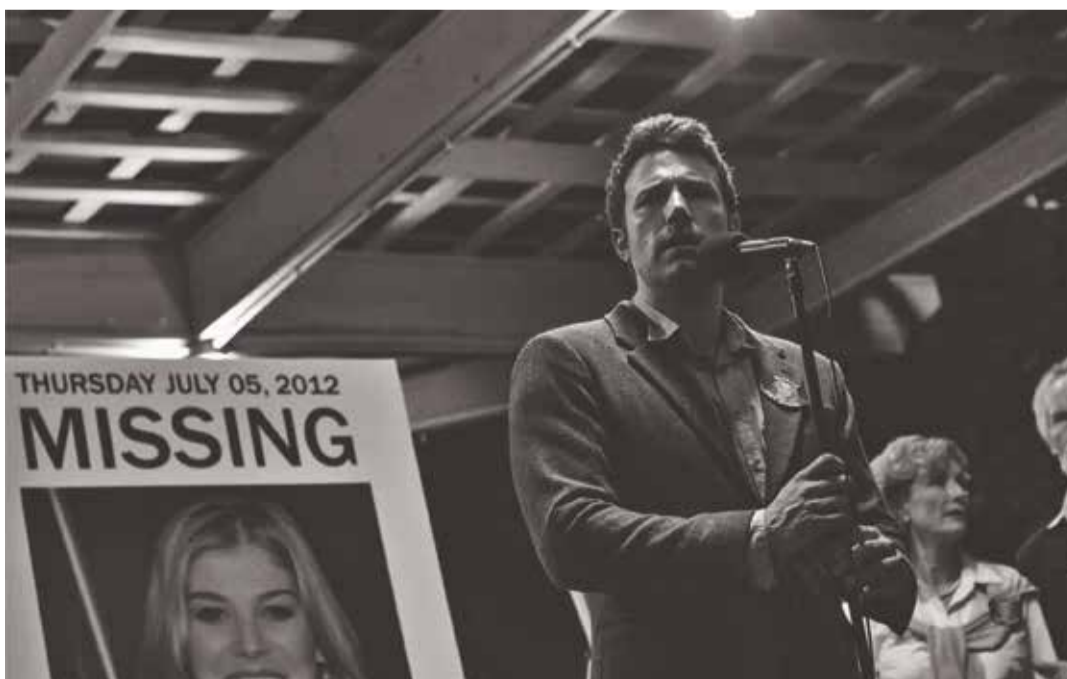
Drama, ZF, Triler, 108 min, Scarlett Johansson, Jeremy McWilliams

Under the Skin temelji na nadrealistični noveli Michela Faberja iz leta 2000. Rečeno površno: Scarlett Johansson v vlogi nezemljanske plenilke za lov izkorišča svoje ženske čare, ob tem spoznava človeško raso, svoji vrsti zagotavlja meso ter tekom tega izkuša širok spekter zemeljskih čustev in občutenj. Že iz uvodnega kadra je razvidno, da gre za izrazito artističen celovečerec, ki ga široke množice gledalcev ne bodo gledale, še manj pa čislale. Čemu torej omemba? Ker gre za odstop od popularne, po večini ameriške produkcije. Ker je tu pa tam dobro vsaj preveriti nekaj drugačnega. Gre za vsebinsko nasičen izdelek, ki zahteva premislek in pozornost gledalca. Počasni kadri, polni tišine ali na drugi strani oglušujočega šuma se lahko zdijo dolgočasni, a so pravzaprav nasprotje tega, saj gledalcu omogočajo, da sočasno ogreje svojo sivo domišljijo. Izstopa mizanscena, ki pogosto stavi na minimalističnost. Skozi oči bolj objektivne Nezemljanke se slika vpogled v človeka in širše v družbo kot celoto. Filmska drznost in nevsakdanost strukture pripovedi tvorita popotovanje, ki ponuja toliko miselne hrane, kolikor je pustimo naši domišljiji prežvečiti in kolikor je naš razum sposoben prebaviti.

Babadook (2014)

Drama, Grozljivka, Triler, 93 min, Essie Davis, Daniel Henshall, Noah Wiseman

Prava groza se ne skriva v temi, temveč v človeškem umu. Ni je pošasti, ki bi enačila propadanju razuma in počasnemu drsenju v norost. Navsezadnje se je veliko lažje spopasti s fizičnim stvorom, kot preobraziti naša notranja izčrpavajoča stanja, ki so lahko resnično uničujoča. *Babadook* je intenzivna drama o mati samohranilki, ki se bojuje tako z lastnimi demoni možne smrti kot tudi s težavnim otrokom, ki jo vztrajno potiska proti robu prepada. Kaj se zgodi, ko človek enostavno ne prenese več napora? Pojavi se gospod Babadook, zlovesča pojava, ki prevzame vsak delček tvojega življenja in se ga ne moreš znebiti. In kaj, ko skrivnostnega gosta ne vidi nihče drug. Ko ga enkrat spustiš noter, takrat je že prepozno. Nizkopračunsko avstralsko odkritje, ki blesti v svoji sivkasti kinematografiji in simbolično pomenljivih prizorih, je pretresljiva študija o depresiji in žalovanju, ki nazorno pokaže, da obstajajo sile, ki so močnejše od ljubezni med materjo in otrokom. In to je najbolj zastrašujoče.

Pogovor o povezovanju

Besedilo: Romana Biljak Gerjevič

Foto: Matej Povše

Bila je sobota zvečer. Zadnji dan medijskega festivala Naprej/Forward. Pred novim ljubljanskim lokalom, kjer smo imeli zaključno zabavo, govorim s Pedrom Garcio Camposom s španskega spletnega medija Acuerdo. Svoje zgodbe objavljajo enkrat mesečno ali celo manj pogosto, saj si želijo naveličanim bralcem tipičnih medijev – kakršni so tudi sami – nuditi bolj jasnjene zgodbe, kontekst, ozadje in pomen. Razlago, ne le »objektiven« prikaz nekih dejstev, ki to tako ali tako ni nikoli in niti ne more biti.

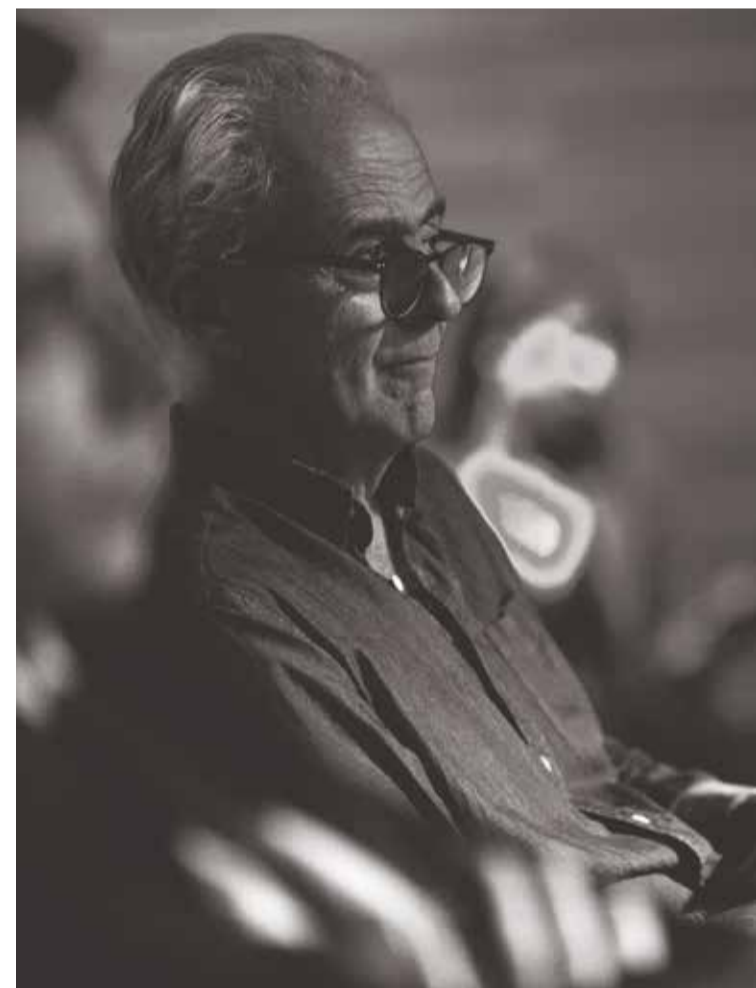
Zunaj na mrazu Pedro razlaga, kako je treba v življenju pač narediti tisti korak, ki se ga najbolj bojiš. V sebi vsak dan čutiš, da potrebujemo nekaj novega, čutiš nujno spremembo. *»Dovolj sem imel tega tipičnega delovanja medijev. Vsak dan nekaj »izredno« pomembnega. S tiskovke na tiskovko, brez premisleka, brez širšega pogleda na vzroke in posledice. Danes, jutri. Vsi gledamo v eno smer, medtem ko se v drugi smeri dogajajo pomembne zgodbe, ki jih nihče ne opaža. In bralci postajajo jezni. Kako ne bi – jaz postajam jezen, pa sem tvorec teh vsebin,«* Pedro intenzivno razlaga v tipični špangleščini.

V ključnih časih pred zagonom svoje platforme se je Pedro s kolegom potepal po Londonu. Po čudnem naključju je spoznal angleško kolegico, ki je prav tako želela ustvariti novo, bolj svobodno platformo s poudarkom na interaktivnosti, poglobljenosti in kontekstu. Kot da že to ni dovolj – vsi so na lovu za istim programerjem, ki bi njihove misli znal udejanjiti. Čez nekaj tednov sodelujejo, čez nekaj mesecev podrejo španski rekord v pridobljenih sredstvih s »crowdfundingom« in postavijo platformo po svoji in meri svojih bralcev.

Poanta te zgodbe? Povezovanje. In zdi se, da je bilo povezovanje tudi bistvo celotnega festivala. Projekt Lux Leaks je nastal na bazi sodelovanja več kot 80 novinarjev iz več kot 40 držav. Nick Davies do odkritij ne bi mogel priti brez podpore ekipe, brez ljudi, ki so bili željni sprememb. Projekt Delodata je uspešen zaradi skupnega delovanja novinarjev iz različnih redakcij. Izjemne in nagrajene grafike Dnevnikove rubrike Objektivno temeljijo na sodelovanju novinarjev, oblikovalcev, programerjev.

Povezovanje je pomembno znotraj in zunaj medijev – nadnacionalno, интересно, za zgodbo, za bralce. Med vsemi, ne le med novinarji. Zato, da opravimo svojo nalogo, ki je zahtevna, a zato še toliko bolj pomembna. Obkroženi smo s kupom sistemskih problemov, za reševanje katerih bi potrebovali veliko število zavednih ljudi. Do njih lahko pridemo le s pogovorom in sodelovanjem. Spontana ideologija, ki (ne)vidno tava med nami, zajema ogromno mero individualnosti, ki nam samo in vedno bolj škodi.

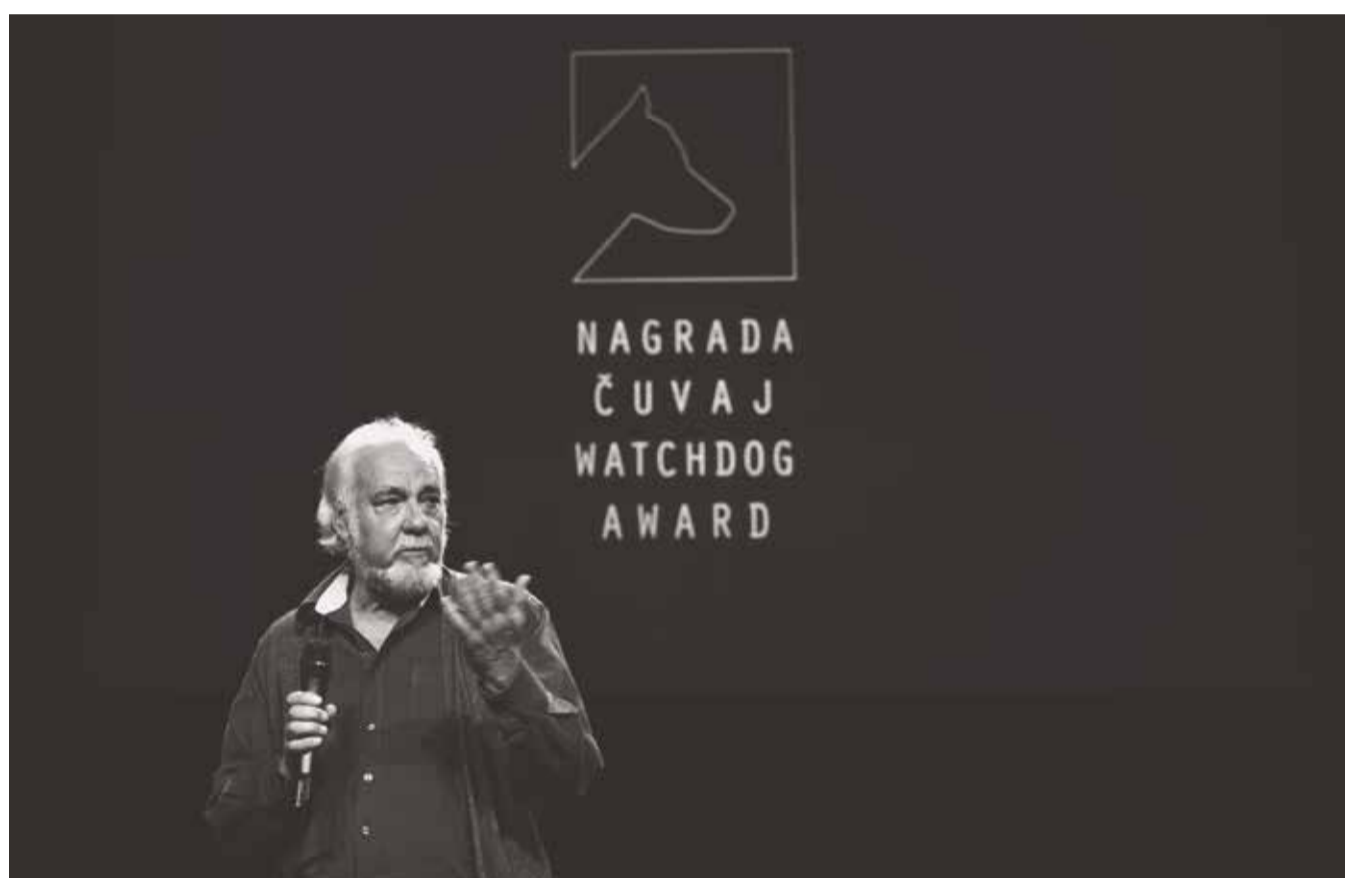
Festival je platforma, ki nam takšno povezovanje nudi. Tudi univerza je takšna platforma. Za širjenje obzorij in spoznavanje ljudi, ki se jim je, preprosto povedano, v življenju do sedaj zgodilo več stvari kot tebi. Spoznali so več drugih ljudi – znanih, pomembnih, naključnih, nezaželenih. V določenem trenutku so prečkali njihovo življenjsko pot, kar nekaj pomeni že samo po sebi. Tudi oni so imeli svoje izkušnje, spopadali so se s problemi, jih reševali s projekti in uspevali in propadali. Tako kot vsi. Od vsakega od njih se lahko nekaj naučimo. Pridobimo in izmenjamo znanje, ki ga bomo uporabljali in ne bo le z nazivom razvrsteno na papirju, za katerega mislimo, da bi ga morali imeti, pa se medtem ko ga pridobivamo, nezavedno ne naučimo ničesar. Znanje, s katerim se bomo počasi spreminjali in s tem spreminjali tudi svet okrog sebe in družbo, brez katere pač ne moremo ničesar.

Festival Naprej/Forward je med 20. in 22. novembrom organiziralo Društvo novinarjev Slovenije.

**Povezovanje je pomembno
znotraj in zunaj medijev –
nacionalno, interesno, za
zgodbo, za bralce. Med
vsemi, ne le med novinarji.**

Zavarujmo svoje podatke – imamo tehnologijo, manjka nam samo še volja

Besedilo: Valentina Novak

Foto: Sanja Gornjec

»Hekerji vas potrebujejo ravno toliko, kot vi potrebujete njih.« Tako je na letošnjem festivalu Naprej/Forward predavanje o informacijski varnosti zaključil Arjen Kamphuis, Nizozemec, ki svoj čas porablja za opozarjanje na nevarnosti informacijskega vohunjenja, kjer so na udaru predvsem preiskovalni novinarji. Verjame, da se s sodelovanjem med novinarji in tehnološkimi poznavalci z interesom na obeh straneh in z nekaj časa da zavarovati še pred tako naprednim vohunjenjem. V njegovih teorijah ga nekateri označujejo za paranoičnega, marsikoga pa skozi svoj premišljen nastop z utemeljenimi in prepričljivimi primeri iz študij in prakse tudi prepriča. »Z nekaj truda lahko svoje računalnike zavarujete do nivoja varnosti, ki ga ima Julian Assange s svojimi sodelavci. Če je dovolj dobro za njih, je dovolj dobro tudi za vas,« poziva k večji angažiranosti ljudi za pravico do zasebnosti.

Od kod odločitev za delo na področju svetovanja informacijske varnosti novinarjem?

(DALJŠI PREMISLEK) Prvotno sem na področju informacijske varnosti svetoval podjetjem in različnim strankam, nato pa se je name začelo obračati vedno več novinarjev, ki so želeli pomoč pri varovanju njihovih informacij. Ves čas sem razmišljal: *»Če jim lahko pomagam pri tem, potem delam nekaj res pomembnega, nekaj, kar ima učinek in je relevantno za družbo.«* Bolj kot iz zaslužka sem izhajal iz notranje motivacije. Prej sem večino časa svetoval na daljavo – pri tem je težje občutiti odziv in rezultate, s svetovanjem novinarjem pa je bilo drugače. Že po dveh dneh dela z njimi sem videl, kako so se naučili šifrirati elektronsko pošto, kar jim je prej predstavljalo popolno uganko, zdaj pa so s tem znanjem bolj varni in ta občutek mi je dajal zadoščenje. Zelo je pomembno, da novinarji lahko delajo pravo novinarstvo brez manipulacije s strani vlade. To me je najbolj pritegnilo k delovanju na tem področju.

Lansko poletje ste skupaj s sodelavko napisali priročnik *Informacijska varnost za novinarje*, ki govori o tem, kako se zavarovati pred vohunjenjem na spletu. Kako je prišlo do tega?

Po Snowdenovih razkritjih se je v javnosti pojavila velika potreba po varovanju informacij in zasebnosti. Že pred razkritji pa sem sodeloval s Centrom za preiskovalno novinarstvo v Veliki Britaniji, s katerim smo imeli različne treninge na temo varovanja informacij. Med delom sem opazil, da se ljudje res veliko naučijo, ampak moraš za to delovati v majhnih skupinah, ki zajemajo od šest do osem ljudi. Posledično smo se začeli pogovarjati, kako to znanje raz-

širiti med večje skupine ljudi po celem svetu. Center za preiskovalno novinarstvo se je potem odločil, da me skupaj s sodelavko financira, in napisala sva knjigo o tem, ki je dostopna na internetu.

Kaj je njen glavni namen in glavna ideja?

Skušala sva delovati iz izhodišča, kako ustvariti knjigo, skozi katero lahko gre večina uporabnikov – ne samo novinarjev – brez večjih težav. Knjiga je napisana tako, da jo razumejo tudi tisti, ki se z informacijsko tehnologijo ne ukvarjajo. Dovolj je, če znaš brskati po internetu in prebrati elektronsko pošto. Ves čas tudi zbiramo odzive uporabnikov, ki jih potem uporabimo v novih, posodobljenih različicah. Glavna ideja je, da se posameznik s svojim računalnikom, internetno povezavo in USB-ključem posveti knjigi in se z njeno pomočjo nauči kodiranja elektronske pošte, pogovorov, namestitve varnega operacijskega sistema in pridobi širše zavedanje o tem, kaj je informacijska varnost in kako se z njo soočiti. Potrebni je sicer nekaj namestitev programske opreme, vendar so vse zelo podrobno opisane – kam in kaj klikniti.

Kaj menite o evropski in svetovni reakciji na Snowdenova razkritja?

Definitivno je preveč omiljena, večina ljudi še zmeraj ne dojema v celoti posledic njegovih razkritij. Ne razumejo nivoja vohunjenja, ki ga razkriva Snowden – kaj pomeni, da NSA prisluškuje izvoljenim političnim predstavnikom in s tem popolnoma uniči njihovo pozicijo za verodostojno pogajanje s tujimi politikami o interesih državljanov. Kaj pomeni, da novinarji ne morejo neodvisno poročati, pa bi naj bili psi čuvaji oblasti. To uničuje jedro demokracije. Ljudje na vse skupaj še zmeraj preveč gledajo z individualistične perspektive. Mislijo, da nimajo ničesar za prikrivati – kot da gre pri tej stvari za to, kaj ima kdo za prikrivati! Problem je na strukturni in družbeni ravni, kjer gre za to, da nihče nima zasebnosti pred družbenimi entitetami, ki lahko z vašimi podatki storijo, kar hočejo.

Kaj je po vašem mnenju razlog za to individualno dožemanje?

Del odgovornosti za to se skriva v neuspelem šolskem sistemu, kjer se o teh stvareh sploh ne poučuje. Skozi šolanje tako posameznik ne pridobi znanja o kontekstu teh dejanj. Del pa nosijo tudi mediji oziroma njihovo poročanje, skozi katero o tem ne govorijo kot o družbenem problemu, ampak izpostavljajo to, da bo lahko NSA zdaj vedela, kaj je tvoj sosed delal včeraj. In? Tega nikogar ne zanima in to ni relevantno. Prav tako ni najbolj relevantno,

kaj se trenutno dogaja z žvižgači. Osebnostno sodelujem z nekaterimi in jim seveda želim le najboljše, poskušam jim pomagati, kolikor jim lahko, vendar za širše družbeno vprašanje ni pomembna njihova usoda. Pomembno je, da mediji s svojim poročanjem izpostavijo neravnovesje v družbeni moči, ne teoretiziranje o tem, kaj se bo zgodilo s katerim žvižgačem. Sami pa jim lahko najbolj pomagamo tako, da upoštevamo njihova razkritja in naredimo nekaj proti njim.

Kako lahko to storimo?

Pomagajo že najmanjša dejanja, kot na primer to, da se vedno več ljudi odloči za kodiranje lastne elektronske pošte. Če namreč več ljudi to stori, potem tisti, ki to res potrebujejo, ne bodo izstopali. S kodiranjem elektronske pošte seveda pridobimo svojo lastno zasebnost, pomagamo pa tudi naslednjemu žvižgaču ali pa novinarju, ki to potrebuje, saj so s tem njihove elektronske pošte del veliko večje količine kodiranih elektronskih pošt, ki se veliko lažje skrije.

V intervjuju za KeiserReport ste predstavili tudi idejo, kako zmanjšati zlorabo zasebnosti s povečanjem stroškov vohunjenja.

Pri tem gre za to, da je vohunjenje za NSA in ostale organizacije trenutno zelo poceni, saj ljudje ne naredijo ničesar, da bi to preprečili. NSA in druge organizacije tako ne potrebujejo veliko denarja, da pridobijo informacije s celega sveta. Za enega internetnega uporabnika na dan jih to stane neke desetino dolarja. S šifriranjem komunikacije in uporabljanjem skrivnih platform pa lahko ta strošek povečamo. Več ljudi, kot to naredi, večji strošek bo imela NSA za pridobivanje zasebnih informacij s celega sveta. S tem bo prisiljena v racionalizacijo tega, čemur bo namenila svoj denar – vohunjenju resnično nevarnim ljudem, kot so teroristi ali vohunjenju novinarjem? Seveda so njihovi proračuni ogromni, niso pa neomejeni. Imamo tehnologijo, manjka nam samo še volja.

Kako povečati zavedanje pomembnosti pravice do zasebnosti med ljudmi in kako jim približati tehnike za varovanje podatkov?

Seveda tehnologija ni enostavna, ampak razlog, zakaj se je večina ljudi ne trudi razumeti, je to, da se jim ne zdi niti tako pomembna. Spremeniti je potrebno zavest ljudi. Situacija je zelo preprosta: tuja vlada vohuni za našimi osebnimi podatki, za delovanjem naših podjetij in za izvoljenimi predstavniki, ki zaradi tega ne morejo predstavljati državljanov, kot bi jih sicer. Želeti si moramo, da se to preneha. Američani sami po sebi ne bodo nehali

Če novinarji ne morejo neodvisno poročati, to uničuje jedro demokracije.

vohuniti, zato jih moramo k temu spodbuditi – prenehati kupovati njihove produkte, seveda tu mislim predvsem produkte s področja informacijske tehnologije, ki so tako ali tako, če sem čisto iskren, precenjeni, glede na to, kaj ponujajo. (SMEH) Stvar je povsem preprosta – potrebujemo politično voljo, ki pa nam je primanjkuje zaradi ameriških političnih pritiskov in tu se lahko vprašamo, ali smo kot narod res neodvisni.

Kako primerjate prisluškovanje in vohunjenje v drugih državah, na primer v Rusiji ali na Kitajskem, z NSA in situacijo v Ameriki?

Žal o tem nimamo veliko podatkov. Čudovito bi bilo, če bi imeli ruskega ali pa kitajskega Snowdna. (SMEH) Vsekakor pa lahko predvidevamo, da Kitajska kot industrijska velesila zagotovo to pozicijo izrablja za pridobitev prednosti na področju obveščevalne dejavnosti in zbiranja podatkov; z njihove strani bi bilo neumno, če ne bi. To hkrati pomeni, da je zagotovo koristno razmisliti o izvajanju zunanjih dejavnosti v državi, kot je Kitajska. Razmisliti je treba o posledicah tega, da nič več ne naredimo sami, predvsem v smislu, kaj za nas pomeni, če vse enostavno prenesemo na tujo državo, s katero ne delimo nekih skupnih vrednot o tem, kako organizirati družbo.

Kako lahko slovenski novinarji bolj zavarujejo svoje podatke?

Glede na to, da je Slovenija med manjšimi državami, kjer se večina ljudi med seboj pozna, bi bilo koristno, da se povežejo v majhne skupine ter se učijo drug od drugega. Zagotovo bi na pomoč priskočili tudi tehnološki strokovnjaki, ki lahko svetujejo na tem področju in razložijo osnove. Začnite kodirati elektronska sporočila, pogovore, datoteke na USB-ključih ... Čez čas in skozi prakso postaneš v tem bolj vešč in lahko preideš na zahtevnejše metode. In ko pride čas, ko ta znanja res potrebuješ pri neki pomembni zgodbi, imaš zagotovo tudi prednost na trgu. Na neki točki bo v Sloveniji 20 ali 30 novinarjev, ki bodo znali svoje podatke zavarovati, ki bodo imeli objavljen kodiran ključ elektronske pošte na svoji spletni strani ali poslovni kartici. Lahko stavite, da bo pomemben in zanimiv vir za razkrivanje informacij izbral takšnega novinarja prej kot katerega drugega. V kateri skupini si torej želite biti?

Tuja vlada vohuni za našimi osebnimi podatki, za delovanjem naših podjetij in za izvoljenimi predstavniki.

Z vsako zlomljeno kostjo prisežem, da sem živel

Besedilo: Klavdija Rupar

Foto: Arin Segal

Tako gre besedilo pesmi *I Lived*, uspešnice skupine, ki je letos prva razprodala Stožice. Pred organizatorji koncertov je v Sloveniji vsakič znova zahtevna naloga, kako napolniti dvorano, a to za ameriško skupino OneRepublic, katere ime se mimogrede piše skupaj, ne velja.

OneRepublic je skupina fantov iz Kolorada, ki je trenutno na turneji svojega zadnjega albuma *Native*. Dan pred koncertom v Sloveniji so nastopili v Avstriji, dan kasneje v Italiji, vendar za Slovenijo pravijo, da je bil to njihov najboljši prvi koncert. Pevec Ryan Tedder je po videnem vodilni člen skupine, kar je pričakovano, saj je poleg pesmi za svojo skupino napisal tudi Adelino *Rumor Has It*, *Bleeding Love* Leone Lewis in vsem znano *Halo* od Beyonce. S pesmimi, pri katerih glavno vlogo igra besedilo, in s svojim glasom točno ve, kako brez odvečne navlake in šminkiranja pritegniti občinstvo.

Ljubljanske Stožice so se 16. novembra začele polniti ob šesti uri in že pol ure kasneje je bilo več kot pol dvorane polne. Ljudje so se posedli in čakali, čakali in točno ob osmih zaslišali uvodne takte prve pesmi predskupine Kongos. Sestavljajo jo štirje mladi energični bratje iz Južne Afrike, ki skupino spremljajo vse od začetka turneje *Native*. Skupina, ki se jo je na trenutke slabo slišalo, je dodobra razgrela pričakujočo množico in nad pričakovanji navdušila. Po petinštiridesetih minutah bobnov in harmonike, ki naj sicer ne bi spadala k alternativnemu rocku, vendar nas je vse pozitivno presenetila, se je zaveza zagnila. In spet je sledilo čakanje, med katerim so lahko prisluhnili nekaterim pesmim, ki so boleče

spominjale na uspešnice skupine, začetek vsake pa jih je delal še bolj nestrpne, kar je povzročalo nemalo vprašanj o tem, kdaj se bodo prikazali. In malo pred pol deseto so se končno res!

S svojo »hipster« frizuro in glasom, ki v živo zveni še bolje kot na posnetku, je Ryan Tedder, oblečen le v navadno črno majico in usnjeno jakno, v trenutku zavzel oder in množica se je kriče spravila na noge. Tudi tisti, ki so prej samo sedeli in čakali, so skočili v zrak in se priključili uvodnim taktom pesmi *Light it up*, ki je bila več kot primerna za začetek malo manj kot poldrugo uro dolg koncert, čeprav se je samo besedilo pesmi slabo slišalo.

Sledile so preposlušane uspešnice *Secrets*, *All The Right Moves* in *Stop and Stare* z njihovih prvih albumov, čigar refrene so poznali celo tisti, ki so bili na koncertu le kot spremljevalci svojih mladoletnih otrok ali navdušenih punc.

Pravo navdušenje se je začelo šele s pesmijo *Something I Need*, ki je bila tudi prva z albuma *Native*. Takrat se je množici dobesedno »utrgalo«. V zrak so mogle roke, telefoni so zamenjali dobre stare vžigalice, peli pa so prav vsi.

Nadaljevali so z njihovim prvim hitom *Apologize*, ki se je prevesil v priredbo *Stay with me*, tej pa je sledila priredba pesmi *Budapest* Georga Ezre. Vrhunec večera je bila zagotovo skladba *Come Home*, med katero je Ryan v glavo skorajda dobil slovensko zastavo, ki jo je na začudenje vseh razpel in celo pravilno obrnil. Potezo z zastavo bi marsikdo lahko razumel kot »pocenski« trik za pritegnitev občinstva. Vendar je pevec ni prinesel, ampak jo je dobil, no, dobil v glavo, od ene izmed oboževalk. Eno naj-

S svojo »hipster« frizuro in glasom, ki v živo zveni še bolje kot na posnetku, je Ryan Tedder, oblečen le v navadno črno majico in usnjeno jakno, v trenutku zavzel oder in množica se je kriče spravila na noge.

uspešnejših skladb, *Good Life*, je tokrat zapel kar v prirejeni slovenski verziji, ki so jo lansko leto pripravili člani Superhearo Orchestra.

Kitarski solo Zacha Fikinsa nas je nato uvedel v *Counting Stars*, sledili sta mu malo manj znani *Au Revoir* in *Can't Stop*, med pesmijo *Feel Again* pa si je Ryan privoščil hiter sprehod ob prvi vrsti. Nato je sledila njihova najnovejša skladba *I Lived*, pri kateri je Ryan poudaril, da jo spremlja njegov najljubši spot, ki pripoveduje o dečku s cistično fibrozo.

Skupina se je nato začela poslavljati, vendar jih je množica z vpitjem, skakanjem in vzklikanjem priključala nazaj. Prevesilo se je v uvodne takte udarne *Love Runs Out*, ki je zatresla dvorano. Sledila ji je umirjena Armstrongova *What A Wonderful World*, za zaključek pa je poskrbela njihova energična *If I Lose Myself*. Ob koncu se je Ryan večkrat zahvalil množici in ji obljubil, da se zagotovo še vrnejo, najbližje pa nam bodo naslednje leto v Budimpešti. Morda takrat zapojejo tokrat pozabljeno pesem *Preacher*.

Kolumna

Razvoj gre naprej

Besedilo: Matej Luzar

Noga se zaceli, mavec se odstrani, katastrofalni rezultati preverjanja gibalnih sposobnosti pa niso tako nedolžni.

»Hočem PlayStation 4,« je bil nedolgo nazaj na ljubljanski »troli« odločen eden izmed njenih najmlajših potnikov. »Bova videla, če se bo Božiček strinjaj,« se je dokončnemu odgovoru izmaknila njegova mati. Glede na to, da je mladi »Vemkajhočem« v rokah pestoval eno boljših tablic, poleg tega pa mu je iz žepa moled nič kaj slabši pametni telefon, se bo Božiček najverjetneje kar strinjal. Navsezadnje ne bo imel kaj dosti izbire.

Ko sem štel devet ali deset let, pametnih telefonov še ni bilo. Računalniki so že počasi prihajali v domove, a njihova raba še ni bila tako vsakodnevna. To je pomenilo, da je mojim prijateljem in meni primarno pristočno aktivnost predstavljalo »igranje vojakov«. Plastične puške s plastičnimi kroglicami, nenehno divjanje po gozdovih in travnikih, litri in litri prelitega znoja in »krvi« (MALO TUDI SOLZ), nešteto pretečenih kilometrov ter zares obilo gibanja na svežem zraku.

Vsak profesor športne vzgoje bi tehnični vidik takšnega gibanja opisal kot idealnega za telesni razvoj otroka. Taka igra spodbuja razvoj motorike, saj otrok istočasno teče, »strelja«, gleda v drugo smer ter se plazi, skače in spotika. Poleg tega se vse skupaj odvija na svežem zraku. Ena izmed sodobnih mam je taisto aktivnost pred mesecem dni opisala kot »nevarno norenje po gozdu, pri katerem si vsi otroci raztrgajo oblačila in pri katerem gre za nedopustno spodbujanje nasilja«.

Delno drži. Lahko se konča z buško, prasko, zvinom gležnja ali celo zlomom roke. Pri tem si lahko raztrgamo oblačila, v vsakem primeru pa so ta umazana. Nedopustno spodbujanje nasilja? Hm, tudi tukaj bi se lahko delno strinjaj. Medsebojno »streljanje« se res ne sliši najbolj miroljubno in spravljivo. Če pa se vprašamo, kaj je tako igro zamenjalo danes, se definicija nevarnosti hitro spremeni.

Večino otroške pozornosti so prevzele raznovrstne tehnološke naprave. Že osnovnošolci nižjih razredov imajo pametne telefone, tablične računalnike, igralne konzole in seveda prave računalnike. »Razvoj gre naprej, ne moraliziraj,« bi mi ob tem verjetno dejal marsikdo, a v mislih imam nekaj drugega. Ko danes Miha pride domov in naredi domačo nalogo, se mu nič kaj ne mudi ven. Le zakaj bi se mu? Vso zabavo, ki jo potrebuje, ima pri roki. Tu so različne računalniške igre, neskončne možnosti spletnega igranja, za medsebojne stike pa poskrbi dobri stari Facebook. In smo tam. Ker Miha ne gre ven, njegova koža ostane cela, oblačila pa prav tako. Staršev ne skrbi, da bi se izgubil v gozdu. In nenazadnje; ni podvržen nasilju. A res?

Miha morda res ne strelja v živo, a zato to s toliko večjim veseljem počne s pomočjo tipkovnice in miške. Izbira tovrstnih računalniških iger je zelo velika, nič drugače pa ni z opozorili, da te na otroke nimajo ravno najbolj blagodejnega učinka.

Danes sta mavec ali opornica nekaj, kar vse redkeje vidimo na rokah in nogah šolarjev. V navalu vesplošne skrbi za varnost naših najmlajših smo poskrbeli za popolno preventivo pred resnimi poškodbami. Zlom roke? Odpade. Zlom noge? Dajte, no. Kožna guba nadlahti 32? Ehm, ja, saj ni, mislim, saj veste, pritiski v šoli ... Ja, pritiski v šoli. Pri desetih. Kolokviji in to.

Čarobni december je seveda mesec obdarovanja. Nove tehnološke »igračke« so lahko odlično darilo, a ne, če obdarujemo nekoga, ki nima še niti fizike na urniku. Zanemarjanje gibanja na račun nenehnega sedenja pred računalnikom ima lahko pogubne posledice, ki se za razliko od posledic nekaterih drugih razvad začnejo kazati že zelo kmalu. Včasih je »streljanje« s prijatelji po gozdu precej bolj koristno od načrtovanja vojaških premikov na tabličnem računalniku. Noga se zaceli, mavec se odstrani, katastrofalni rezultati preverjanja gibalnih sposobnosti pa niso tako nedolžni. Zatorej, dragi Božiček, ohrani zdravo presojo in PlayStation raje zamenjaj z nečim bolj izvirnim.

Kolumna

Kako, ne samo kaj

Besedilo: Valentina Novak

Ni pomembno, kakšna je zgodba, temveč na kakšen način je ta predstavljena.

O Facebook profilu sem začela konkretnije razmišljati nekje konec avgusta pred prvim letnikom faksa. To je bilo takrat kar malo pozno, saj ga je večina mojih prijateljev imela že v prvem letniku srednje šole. Sama sem v tistem obdobju Facebook in vse v zvezi z njim ostro zavračala – večino njegovih uporabnikov sem označevala kot »patološke narcise«, ki svojo potrebo po samopotrditvi in občudovanju poskušajo doseči z nenehnim objavljanjem svojih fotografij in posledičnim spremljanjem števila všečkov in laskajočih komentarjev.

Kljub razlogom za obsojanje tega socialnega omrežja je sledila odločitev za lasten račun, in sicer z namenom, da bom lažje sledila dogajanju na faksu v skupini, ki bo ustvarjena za študente novinarstva moje generacije, pa tudi toku spoznavanju novih ljudi na fakulteti. Hm.

Danes na Facebook sicer še zmeraj gledam podobno kot dve leti nazaj, vseeno pa sem postala ena izmed tistih, ki mu na dan nameni veliko preveč časa, prevečkrat osveži ikono »f« v levem zgornjem kotu in preveč časa spremlja, kaj je novega z 250 prijatelji, od katerih se redno vidi s ... petnajstino teh? Prav nič mi ne bi manjkalo, če ne bi vsak dan videla, kateri izmed virtualnih prijateljev je šel na nogometno tekmo v London, kateri trenutno pije koktejl ob Ljubljani ali pa nepričakovano žura s prijatelji v najbolj popularnem klubu v mestu.

Spremljanje vseh teh za vsakdanje življenje nepotrebnih informacij še vseeno nekako preživim, saj včasih res izveš o kakšni osebi kaj, kar drugače ne bi, pa te morda zanima, velikokrat pa se lahko človek ob nekaterih objavah tudi od srca nasmeji. Včasih ker so res zabavne, velikokrat pa tudi, ker so res neumne. No, slednjih je na žalost vedno več.

Trend predvsem mladih uporabnikov kaže vedno večjo potrebo po tem, da za vsak korak, ki ga naredijo, obveščajo širni svet. »Ena stara slika s piknika.«, »Že druga kavica danes z najdražjo.«, »Letos bomo za spremembo delali adventni venček iz kavnih zrn.« Zakaj morajo vsi vedeti te podrobnosti iz tvojega življenja? Razumem, da se vsakemu posamezniku zdijo stvari, ki se mu dogajajo in ga pestijo, najpomembnejše, saj jih doživlja sam, in tega tudi ne obsojam. Ne razumem pa, kaj imajo od tega, da to delijo še z več kot 200 drugimi, nato morda dobijo kakšen vprašujoč komentar, na katerega pa tako ali tako odgovorijo zelo razkrivajoče: »Piši na zs.« Saj ne da me zanima, ampak dobro ...

Zelo pogost fenomen (VEČINOMA) mlajših Facebook uporabnikov je tudi nenehno objavljanje njihovih fotografij. Napis »nova majčka« in zraven fotografija najstnice, na kateri je poudarjeno vse prej kot nova majica – najpogosteje je to pol metra velik dekolte, pretirano naličen obraz z izzivalnim pogledom ali pa kakšen drug »atribut«, ki se tej osebi zdi vreden poudarjanja in razkrivanja. Sledi seveda enormno številko všečkov njenih zavzetih prijateljic, ki očitno samo čakajo, kdaj bo kakšna nova objava, saj se že v petih minutah nabere cel kup komentarjev pod sliko. Najstnica z naloženo fotografijo pa ima svojih pet minut slave ter se počuti priljubljeno in zaželeno.

Nekoč sem na Twitterju (DA, ŠE ENEM SOCIALNEM OMREŽJU) zasledila citat, ki pravi: »Ni pomembno, kakšna je zgodba filma, temveč na kakšen način je ta predstavljena.« To misel lahko apliciramo na praktično skoraj vse vidike življenja, seveda torej tudi na Facebook in njegove najpogostejše objave. Časi so pač taki, da mladi brez tega priročnega orodja težko sledijo novodobnemu toku spoznavanja (ŠE VSEENO SE SICER DA IN ČESTITKE VSEM TISTIM, KI JIM TO USPEVA). Ne vem, kaj bo s Facebookom v prihodnosti, vendar se bo verjetno vse skupaj samo še bolj razraščalo. Morda bi zato bilo priporočljivo, da vsak malo pri sebi razmisli, kaj pridobi od njega ter kaj in kako mu daje v zameno.

Kolumna

Perverzno obdarovanje

Besedilo: Sanja Gornjec

Osebni prostor v mestih postane luksuzna dobrina, porast vsesplošne sitnobe, skrite za novoletnimi popusti, pa sega v neskončnost

Predbožični čas je obdobje, ko bi se najraje skrila pod odejo in z loncem arašidovega masla po najboljših močeh poskušala posnemati Bridget Jones. Nekaj mi pravi, da bi mi kljub grozljivemu pomanjkanju britanskih gospodov v življenju šlo naravnost odlično. Naveza z domačimi je primerno turbolentna, konflikti v glavi pa so najzvestejši dnevni spremljevalec. Ko se temu pridruži še predpraznična norija, ujeta v preveč ogrevana nakupovalna središča, se moja alergija na ljudi razpase do kritične točke.

December je eno samo veliko drenjanje. Drenjanje med stojnicami s kuhanim vinom, drenjanje na mestnih avtobusih, drenjanje na pošti, drenjanje pred delikateso, drenjanje med uvoženim sadjem, drenjanje v vrsti za zrak. Osebni prostor v mestih postane luksuzna dobrina, porast vsesplošne sitnobe, skrite za novoletnimi popusti, pa sega v neskončnost.

Letos z grozo ugotavljam, da se je veseli december začel že s 27. oktobrom, ko so na gospodinjskem oddelku neke ljubljanske drogerije začeli prodajati keramične jelene. Nenapisano pravilo, da z Rudolfa začnemo po prvem novembru, očitno ne velja več. Ne samo, da rože na grobovih še niso uvenele, tja jih sploh še nismo odnesli! Gremo naprej: 5. novembra panično zrem v nebo nad Slovenko, ko prvič zagledam izobešene lučke. 14. november – v bližini Cankarjevega doma ustavi kombi z dekorativnim božičnim okrasjem. Tako je, jaz sem dežurna zmrda, ki vodi kronološko urejeno evidenco prazničnega časa, ujetega v neizprosno kolesje potrošnje.

Žugam s prstom in grozeče gledam izpod čela, potihem pa sama prav po hinavsko obožujem darila. Male pozornosti, ki naj bi po vseh pravilih ogrele dušo in zmehčale še tako trdo srce. Je pa iskanje primerne solne kopeli ali ravno prav staranega vina podobno lovu na mamute. Najbrž ne obstajajo več, pa še preklemano zašvicaš med podvigom.

Eni si življenje popestrijo s študijsko izmenjavo, jaz hodim po božičnih nakupih dan pred »obveznim« obdarovanjem. Norost ali natančen antropološki eksperiment? Vsekakor avantura brez primere. Pred obveznim komolčenjem na blagajni večkrat obstanem ob pogledu na zvrhane nakupovalne vozičke, poskakujem ob živčnih klicih mamic, se zgražam nad poceni karamelnimi bonboni, in se sprašujem, če bo mama zadovoljna z ročno izvezenim predpasnikom. Najbrž bo vihala nos v prepričanju, da sem ji z darilom namenila doživljenjsko gospodinjsko kariero.

Kot vsako leto se bomo tudi letos doma sprli zaradi barvnega neujemanja okraskov, zaradi rozin v potici in premalo slanega krompirja. Čeprav se na prvi pogled zdi, da so decembrski obredi že popolnoma rutinizirani in ni nič prepuščeno naključju, so hkrati tudi mehak opomnik minevanja časa in življenjskih sprememb. Še predlani je bratec verjel v gospoda, ki leze čez dimnik, letos pa bo božične viže zamenjala njegova na novo odkrita ljubezen do kitare in avstralskega roka. Oče bo ob pomanjkanju snežnih padavin godrnjal o podnebnih spremembah, dedek bo grenko strmel v prazen stol na njegovi strani mize, jaz bom, kot vedno, Harry Potter maraton zalila s hektolitrom vroče čokolade.

Šele ko bom ob koncu leta globoko zajela sapo in ulovila zadnje ostanke cimetove arome, se bom v celoti zavedla absurdnosti prazničnega bohotenja. Potreba po »imeti« sproži občasen zboldljaj slabe vesti. Slaba vest, če imamo srečo, vodi k priložnostnemu altruizmu, ki, če imamo srečo, nekemu v stiski vsaj en večer spremeni v znosnejšega. Odlično zasnovana akcija »Božiček za en dan« se je lani med mojimi virtualnimi prijatelji spremenila v tekmovanje v nabitosti dvignjenih palcev. Kdo bo prvi objavil fotografijo, je bilo pomembnejše od vsebine darila. Zadovoljstvo z lastno dobrodelnostjo včasih že meji na perverzno. Občasna humanitarnost, ko neznanemu otroku predstavljáš instant dobrega moža, pač ne more opravičiti medenih miklavževih dobrot, božične pečenke na domači mizi in sarme, ki zdravi tvojega novoletnega mačka.

Prvi teden študija me je postavil na realna tla

Zakaj mora biti vsak začetek tako težak?

Besedilo: Tina Šoln

Kam je, v dobrih dveh mesecih, izginila vsa moja navdušenost do novinarstva?

Zakaj sem si izbrala študij novinarstva in ali je ta študij res tisti pravi zame, sta vprašanji, o katerih v prvih mesecih svojega študentskega življenja nenehno razmišljam. Ko kateremu izmed prijateljev ali domačih potarnam, da dvomim v svojo odločitev in da se bom po koncu leta najbrž prepisala na mednarodne odnose, se nasmehnejo in odvrnejo, da je to le ena izmed kriz, ki nastopi pri prehodu iz srednje šole na faks. Naj vztrajam, saj sem že kot osnovnošolka sanjala le o tem, da bom nekega dne novinarka.

Ne morem zanikati njihovih besed; res sem že od malih nog govorila o tem, kako bom nekega dne javnost obveščala o pomembnih političnih stvareh in seveda o športu, ki od nekdanje velja za moje najljubše področje. Sedela sem pred televizijo in si opazke skrbno zapisovala v zvezek. Seveda je bila tudi pri vpisu na faks moja prva odločitev študij novinarstva na Fakulteti za družbene vede. Ko so v aprilu razglasili omejitev vpisa, sem planila v jok, ker sem bila prepričana, da s svojimi ocenami ne bom sprejeta med 40 bodočih univerzitetnih novinarjev. Ko sem bila vendarle sprejeta, sem bila prepričana, da sem prišla na zeleno pot in predvsem, da se bom na faksu končno učila stvari, ki me res zanimajo in do katerih ne bom imela. A me je že prvi teden študijskega leta postavil na realna tla, saj je predmetnik prvega letnika precej splošen, zato sem zopet naletela na kopico predmetov, ki me sploh ne zanimajo.

Iz dneva v dan se v dnevnem tisku srečujem s krizo, ki je zajela naš medijski prostor – o tujih lastništvih naših medijskih hiš in vsiljenih temah, do velikega števila odpuščenih novinarjev. Zaradi takšnih novic začnem vsakič znova dvomiti v pravilnost svoje odločitve. Trenutna situacija na trgu delovne sile morda ne odraža nujno slike trga čez štiri leta, ko naj bi zaključila s študijem, a razmišljati vzpodbudneje je trenutno preklemano težko. Želim si, da bi se vsako jutro z veseljem zbudila in odšla na faks, kjer bi vsa navdušena čakala na nova znanja, ki mi jih lahko ponudijo profesorji. A se ne. Vsako jutro se precej časa prepričujem, da moram res na faks, ker vem, da bi bili starši in ljudje, ki nenehno verjamejo vame in moje sposobnosti, razočarani nad menoj. Moja motivacija za obiskovanje predavanj in vaj je mnenje drugih o meni, ne pa moja lastna želja, da želim izvedeti nekaj novega, pridobiti znanja, s katerimi bom nekega dne spreminjala svet. Kam je, v dobrih dveh mesecih, izginila vsa moja radost do življenja, radovednost, da izvem nekaj novega, in predvsem, navdušenost do novinarstva, ki me je spremljala celo življenje? Zakaj mora biti vsak začetek tako neverjetno težak?

Štiri dni pred začetkom novega, zame prvega študijskega leta, sem izgubila torbico, v kateri sem imela vse stvari – ključe domače hiše, ključe ljubljanskega stanovanja, denarnica z vsemi osebnimi dokumenti –, zato sem nekako za nekaj dni prenehala obstajati. Ko sem o tem povedala prijateljici, ki je sicer novinarka, mi je odvrnila: »Ne smili se sama sebi preveč, saj veš, kako pravijo – slab začetek, dober konec.« Mislim, da bi morala njene besede z rdečo napisati na steno, pljuniti v roke in narediti vse, da bo konec res dober. Da bom čez 10 let z lahkoto odgovorila na vprašanje, zakaj sem izbrala novinarstvo ter da bom njim navdušena, ne pa skeptična, kot sem sedaj.

